

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2018/77

Karar Sayısı : 2023/105

Karar Tarihi : 31/5/2023

R.G. Tarih - Sayı : 22/11/2023 - 32377

İPTAL DAVALARINI AÇANLAR:

1. Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL ve Engin ÖZKOÇ ile birlikte 114 milletvekili (E.2018/77)

2. Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL ve Engin ÖZKOÇ ile birlikte 113 milletvekili (E.2018/82)

İPTAL DAVALARININ KONUSU:

A. 6/2/2018 tarihli ve 7082 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un;

1.a. 1. maddesinin ve ekli (1) sayılı listenin,

b. 2. maddesinin ve ekli (2) sayılı listenin,

c. 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ve ekli (5) sayılı listenin,

Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 15., 17., 20., 23., 35., 36., 38., 42., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121., 125., 128., 129. ve 130. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına,

2. 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ve ekli (7) sayılı listenin yok hükmünde olduğuna, yok hükmünde olduğunun kabul edilmemesi hâlinde Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 15., 26., 28., 29., 30., 35., 36., 38., mülga 91., mülga 121. ve 125. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına,

3.a. 7., 9., 11. maddelerinin, 12. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 13. maddesinin,

b. 16. maddesinin;

i. (1) ve (2) numaralı fıkralarının üçüncü cümlelerinin,

ii. (4) numaralı fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerinin,

Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 8., 9., 13., 15., 17., 20., 23., 26., 28., 29., 30., 35., 36., 38., 42., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121., 125., 128., 129. ve 130. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına,

B. 7/2/2018 tarihli ve 7088 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (7082 sayılı Kanun ile Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından kabul edilerek kanunlaşmıştır) 12. maddesine eklenen (2) ve (3) numaralı fıkraların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 8., 9., 13., 15., 17., 20., 23., 26., 28., 29.,

30., 35., 36., 38., 42., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121., 125., 128., 129. ve 130. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına,

karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. 7082 sayılı Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 1. maddesi şöyledir:

“Kamu personeline ilişkin tedbirler

MADDE 1- (1) *Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılmıştır. Bu kişilere ayrıca herhangi bir tebligat yapılmaz. Haklarında ayrıca özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edilir.*

(2) Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın, rütbe ve/veya memuriyetleri alınır ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; bunların uhdelelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır. Bunların silah ruhsatları, gemi adamlığına ilişkin belgeleri ve pilot lisansları iptal edilir ve bu kişiler oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilir. Bu kişiler özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamazlar. Bu kişiler hakkında bakanlıkları ve kurumlarınca ilgili pasaport birimine derhal bildirimde bulunulur. Bu bildirim üzerine pasaport birimlerinde pasaportlar iptal edilir.

(3) Birinci fıkra kapsamında kamu görevinden çıkarılanlar, varsa uhdelelerinde taşımış oldukları büyükelçi, vali gibi unvanları ve müsteşar, kaymakam ve benzeri meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamazlar ve bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamazlar.”

2. 2. maddesi şöyledir:

“Emekli Emniyet Teşkilatı personeline ilişkin tedbirler

MADDE 2- (1) *4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanununun 55 inci maddesinin ondokuzuncu ve yirminci fıkraları ile geçici 27 nci maddesi uyarınca resen emekliye sevk edilenler, kendi isteğiyle emekli olanlar veya Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü hükümlerine göre meslekten veya Devlet memurluğundan çıkarılanlar ile müstafi sayılanlardan milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan ve ekli (2) sayılı listede yer alanların rütbeleri alınır. Bu kişiler görev yaptıkları teşkilata ve kamu görevlerine yeniden kabul edilmezler, doğrudan veya dolaylı görevlendirilemezler; ayrıca bunlar uhdelelerinde taşımış oldukları mesleki unvanları ve sıfatlarını kullanamazlar ve bu unvan ve sıfatlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamazlar. Bu kişilerin uhdelelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır. Bunların silah ruhsatları, emekli polis kimlikleri, gemi adamlığına ilişkin belgeleri, pilot lisansları ve ilgili pasaport birimlerinde pasaportları iptal edilir. Bu kişiler özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamazlar.”*

3. 4. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Yurtdışında öğrenim görenler

MADDE 4- (1) 8/4/1929 tarihli ve 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanuna tabi öğrencilerden, milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan ve ekli (5) sayılı listede yer alanların öğrencilikle ilişkileri kesilmiştir. Bunlar hakkında 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 4 üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları hükümleri uygulanır. Bunların bu kapsamda gördükleri eğitimlere ilişkin olarak denklik işlemleri yapılmaz ve bunlar söz konusu eğitimleri kapsamındaki akademik unvan ve derecelerine bağlı haklardan yararlanamazlar.”

4. 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Yayın kuruluşları

MADDE 5- (1) Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olan ve ekli (7) sayılı listede yer alan haber ajansları, gazeteler ve dergiler kapatılmıştır. 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinin üçüncü fıkrası hükümleri bu kurum ve kuruluşlar hakkında da uygulanır.”

5. 7. maddesi şöyledir:

“Rütbeleri alınan askeri yargı mensupları

MADDE 7- (1) Bu Kanunun yayımı tarihinden önce 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesi uyarınca ilgili kurul veya komisyon tarafından meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilen Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi daire başkanı ve üyeleri ile askeri hakimler ve 26/10/1963 tarihli ve 357 sayılı Askeri Hakimler Kanununun ek 14 üncü maddesi uyarınca görevlerine son verilen askeri hakim adaylarının askeri rütbeleri, mahkûmiyet kararı aranmaksızın alınmıştır.”

6. 9. maddesi şöyledir:

“Kayyım atanması

MADDE 9- (1) FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payı olduğu şirketlerde, bu payların yönetimi ve temsili amacıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi uyarınca yetkili hakim veya mahkeme tarafından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kayyım olarak atanır.”

7. 11. maddesi şöyledir:

“Atanan kayyım ve yöneticilerin sorumluluğu

MADDE 11- (1) Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı nedeniyle kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ve şirketlere atanan kayyımlar ile mevzuatı gereği ilgili kurumlar tarafından görevlendirilen yöneticiler ve tasfiye memurlarına, atandıkları veya görevlendirildikleri kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım

Esas Sayısı : 2018/77

Karar Sayısı : 2023/105

kanalları ve şirketlerin doğmuş veya doğacak kamu borçları ile Sosyal Güvenlik Kurumu borçlarının, her türlü işçi alacakları ile diğer mevzuattan kaynaklanan borçlarının ödenmemiş olması nedeniyle şahsi sorumluluk yüklenemez. Ayrıca, bu kişiler hakkında 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 35 inci ve mükerrer 35 inci maddeleri ile 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 10 uncu maddesi hükümleri uygulanmaz.”

8. 12. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Muvazaalı devir işlemleri

MADDE 12- (1) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnameler gereğince kapatılan özel öğretim kurum ve kuruluşları ile özel öğrenci yurtları ve pansiyonlarının faaliyetlerinin sürdürüldüğü dönemde üzerlerinde buldukları, mülkiyeti kapatılanların sahibi gerçek veya tüzel kişilere ait taşınmazlardan 1/1/2014 tarihi ila bahse konu yerlerin kapatılma tarihleri arasında üçüncü kişilere devri yapılmış olan ve üzerinde kapatılanlar tarafından aynı faaliyete kapatılma tarihi itibarıyla devam edilen taşınmazların devir işlemleri muvazaalı kabul edilir ve tapuda ilgisine göre Hazine veya Vakıflar Genel Müdürlüğü adına her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak resen tescil edilir.”

9. 13. maddesi şöyledir:

“Soruşturma süreleri

MADDE 13- (1) 15/7/2016 tarihinden 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla olağanüstü halin ilan edilmesine kadar geçen süre zarfında ve olağanüstü halin devam ettiği süre içinde görevden uzaklaştırılanlar hakkında ilgili mevzuatta bu tedbir için öngörülen süre sınırlaması, olağanüstü hal süresince uygulanmaz.”

10. 16. maddesinin (1), (2) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

“Dava ve takip usulü

*MADDE 16- (1) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnameler gereğince kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ile bunların sahibi gerçek veya tüzel kişiler aleyhine 17/8/2016 tarihinden önce açılan davalar ile bu kapsamda Hazine ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne husumet yöneltilen davalarda mahkemelerce, 15/8/2016 tarihli ve 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesi uyarınca dava şartı yokluğu nedeniyle red kararı verilir. Bu kararlar duruşma günü beklenmeksizin dosya üzerinden kesin olarak verilir ve davacılara resen tebliğ edilir. **Tarafların yaptığı yargılama giderleri kendi üzerlerinde bırakılır.***

*(2) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnameler gereğince kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ile bunların sahibi gerçek veya tüzel kişiler aleyhine 17/8/2016 tarihinden önce başlatılan icra ve iflas takipleri ile bu kapsamda Hazine ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne husumet yöneltilen takipler hakkında icra müdürlüklerince, 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesi uyarınca düşme kararı verilir. Bu kararlar dosya üzerinden kesin olarak verilir ve takip alacaklısına resen tebliğ edilir. **Tarafların yaptığı takip giderleri kendi üzerlerinde bırakılır.***

...

(4) Birinci ve ikinci fıkralar uyarınca verilen kararlarda davacı veya alacaklının 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinde belirtilen usule uygun olarak ilgili idari makama, tebliğ tarihinden itibaren otuz günlük hak düşürücü süre içinde başvurabileceği belirtilir. İdari başvuru üzerine idari merci tarafından verilecek karar aleyhine idari yargıda dava açılabilir. İdari yargının verdiği karar kesin olup, uyuşmazlık adli yargıda hiçbir şekilde dava konusu yapılamaz.”

B. 7088 sayılı Kanun’un 5. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile 675 sayılı KHK’nın (7082 sayılı Kanun olarak kanunlaşmıştır.) 12. maddesine eklenen (2) ve (3) numaralı fıkralar şöyledir:

“(2) Birinci fıkrada belirtilen taşınmazların devredildiği üçüncü kişilerin terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, iltisakı veya irtibatı olması halinde, taşınmaz üzerinde aynı faaliyete devam edildiğine bakılmaksızın devir işlemleri muvazaalı kabul edilir ve tapuda ilgisine göre Hazine veya Vakıflar Genel Müdürlüğü adına her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak resen tescil edilir.

(3) Bu madde kapsamında görülmekte olan davalarda konusuz kalma nedeniyle davanın esası ve yargılama giderleri hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedilir.”

II. İLK İNCELEME

A. E.2018/77 Sayılı Başvuru Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ’in katılımlarıyla 17/5/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2018/82 Sayılı Başvuru Yönünden

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ’in katılımlarıyla 17/5/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARI

3. 7/2/2018 tarihli ve 7088 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun’un 5. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 12. maddesine eklenen (2) ve (3) numaralı fıkraların iptalleri ve yürürlüklerinin durdurulması talebiyle açılan davaya ilişkin E.2018/82 sayılı davanın aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2018/77 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE,

esas incelemenin E.2018/77 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, 26/10/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

4. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör İsmail Emrah PERDECİOĞLU tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 1. Maddesi ile Ekli (1) Sayılı Listenin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

5. Kanun'un dava konusu 1. maddesinde, terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca (MGK) devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan kamu personeli hakkında uygulanacak tedbirler düzenlenmiştir.

6. Maddenin (1) numaralı fıkrasında, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarıldığı, bu kişilere ayrıca herhangi bir tebligat yapılmayacağı, haklarında özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edileceği öngörülmüştür.

7. Maddenin (2) numaralı fıkrasında, (1) numaralı fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin mahkûmiyet kararı aranmaksızın rütbe ve/veya memuriyetlerinin alınacağı, bu kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmeyecekleri, bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecekleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyecekleri, bunların uhdelelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevlerinin de sona ermiş sayılacağı, bunların silah ruhsatları, gemi adamlığına ilişkin belgeleri ve pilot lisanslarının iptal edileceği, bu kişilerin oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından on beş gün içinde tahliye edilecekleri, özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacakları, bu kişiler hakkında bakanlıkları ve kurumlarınca ilgili pasaport birimine derhâl bildirimde bulunulacağı ve bu bildirim üzerine pasaport birimlerince pasaportlarının iptal edileceği belirtilmiştir.

8. Maddenin (3) numaralı fıkrasında ise (1) numaralı fıkra kapsamında kamu görevinden çıkarılanların varsa uhdelelerinde taşımış oldukları büyükelçi, vali gibi unvanları ve müsteşar, kaymakam ve benzeri meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacakları, bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacakları hüküm altına alınmıştır.

9. Bu kapsamda Kanun'a ekli dava konusu (1) sayılı listeye çeşitli kamu kurumlarında çalışan toplam 10.131 kişinin görevine *başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın* son verilmiştir.

2. İptal Taleplerinin Gerekçesi

10. Dava dilekçesinde özetle;

- Kamu görevinden çıkarma tedbirinin süre yönünden herhangi bir belirleme içermediği, etkilerinin olağanüstü hâlden (OHAL) sonra da devam ettiği, kapsamının geniş tutulduğu, tedbire muhatap kişiler hakkında objektif, tarafsız ve şeffaf bir soruşturma süreci yürütülmediği, savunma hakkı tanınmadan kişilerin görevlerine son verildiği,

- Tedbirlerin uygulanmasına dayanak gösterilen aidiyet, iltisak ve irtibat kavramlarının belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu, bu kavramların hukukumuzda ilk defa girdiği 22/7/2016 tarihinden önceki fiillere uygulanmasının yanında terör örgütü ya da MGK'ca millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen, yapı oluşum ve grupların tespiti açısından da kuralların geçmişe yürütüldüğü, ayrıca siyasi ve idari bir organ olan MGK'nın kararına dayalı olarak tedbir uygulanmasının hukukilik sorunu doğuracağı, kuralların kamu düzenine karşı oluşan tehdidi ortadan kaldırma amacı bakımından zorunlu ve ölçülü olmadığı gibi OHAL'in gerekleriyle de uyumlu olmadığı, kurallarda öngörülen hususların Anayasa'nın mülga 121. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca münhasıran 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu ile düzenlenebileceği, OHAL'in gerekli kıldığı konularda çıkarılabilecek OHAL kanun hükmünde kararname (KHK) niteliği taşımayan düzenlemenin Anayasa Mahkemesinin 1991 ve 2003 tarihli içtihatlarında belirtildiği gibi Anayasa'nın mülga 91. maddesi kapsamında yetki kanununa dayanılarak çıkarılan bir KHK olarak da değerlendirilemeyeceği,

- Kişiler hakkında herhangi bir idari ya da adli soruşturma yürütülmeden ve kesinleşmiş bir yargı kararı bulunmadan terör örgütleri ile ilişkili oldukları belirtilerek yaptırım uygulanmasının Anayasa'nın 15. maddesinde OHAL'lerde dokunulamayacak çekirdek haklardan olan masumiyet karinesine aykırılık oluşturduğu, bireysel idari işlem niteliğindeki kamu görevinden çıkarma işleminin doğrudan OHAL KHK'sı adı altında yapılmak suretiyle yargı denetimi dışında tutulduğu, her ne kadar daha sonraki bir tarihte OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu (Komisyon) kurulmuşsa da Komisyon ve sonraki sürecin kamu görevinden çıkarma işlemine karşı etkili bir denetim mekanizması sağlamadığı,

- Kamu görevinden çıkarma işleminin kamu görevlilerinin diğer özlük işleri kapsamında olduğundan Anayasa'nın 128. maddesine göre münhasıran kanunla düzenlenmesi gerektiği, Anayasa'nın 130. maddesi uyarınca öğretim elemanlarının Yükseköğretim Kurulu ve üniversitelerin yetkili organları dışında kalan makamlarca her ne surette olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmayacakları, bu yönüyle kuralların OHAL KHK'sı niteliği taşımadığı gibi TBMM tarafından kanun şeklinde onaylanmasının Anayasa'nın mülga 121. maddesine aykırılık oluşturduğu,

- Yasama yetkisinin genelliği ilkesi gereği yasama organınca her konuda kanun çıkarılabilmesi mümkün olsa da kanunla bireysel işlem ya da yargı kararı niteliğinde tasarrufla bulunulamayacağı, dava konusu kurallarla Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin statülerinde kalıcı değişiklikler yapıldığı, bu nedenle tedbirlerin bireysel idari işlem niteliğinde olduğu, sırf yargı denetimi dışına çıkarmak amacıyla bireysel işlemlerin OHAL KHK'sı ile yapılarak kanun şeklinde onaylanmasının açık bir fonksiyon gasbı niteliği taşıdığı,

- Bir kişinin terör örgütüne üye olup olmadığına ya da bir yapı veya oluşumun terör örgütü olduğuna karar verme yetkisinin yargı mercilerine ait olduğu, kuralların kanun adı altında hem yargısal hem de bireysel işlemin özelliklerini barındıran karma bir yapıda olduğu, bu durumun yasama, yürütme ve yargı fonksiyonlarının tek organda toplanması anlamına geldiği,

- Kamu görevinden çıkarılan kişilerin Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile isim ve kimlik bilgilerinin Resmî Gazete'de yayımlanmasının itibarlarını zedelediği, kamu görevinden çıkarma, ruhsat ve lisansların iptal edilmesi, unvan ve sıfatların alınması tedbirlerinin kişilerin maaş ve sosyal güvenlik haklarında kayıplara sebebiyet verdiği, pasaportların iptal edilmesinin seyahat hürriyetini engellediği, bu kişilerin kamu görevine girmeleri ya da kamu hizmetinde çalışmalarını, özel güvenlik şirketinin kurucusu ve ortağı olma imkânlarının ellerinden alınması suretiyle çalışma hak ve hürriyeti ile kamu hizmetine girme hakkına kısıtlama getirildiği,

belirtilerek kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 15., 17., 20., 23., 35., 36., 38., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121., 125., 128., 129. ve 130. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Kanun'un 1. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "...üyeliği, mensubiyeti veya..." İbaresini

11. Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı birinci cümlesinde, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara *üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı* yahut bunlarla irtibatı olan Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın kamu görevinden çıkarıldıkları hüküm altına alınmıştır. Dava konusu kural cümlede yer alan "...üyeliği, mensubiyeti veya..." ibaresidir.

12. Dava konusu kural ile 6/2/2018 tarihli ve 7086 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...üyeliği, mensubiyeti veya..." ibaresi aynı içeriğe sahip olup anılan maddenin iptali talebiyle açılan davada Anayasa Mahkemesi 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu ibarenin iptaline karar vermiştir.

13. Belirtilen kararda, *üye ve mensup* ibarelerinin, Kanun'a ekli (1) sayılı listede adı geçen ve terör örgütü üyeliği suçundan ceza soruşturması veya kovuşturmasına maruz kalan ancak haklarındaki süreç tamamlanıp suçlu olduklarına dair kesin hüküm tesis edilmeyen kişilerin terör örgütü *üyesi* veya *mensubu* olarak nitelendirilmelerine sebebiyet verebilecek nitelikte olduğu, dolayısıyla kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü olmadan kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadeler içeren kuralın masumiyet karinesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 58). Kararda ayrıca Anayasa'nın 15. maddesinde OHAL'lerde dahi masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağına hükme bağlandığı belirtilmiştir.

14. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...üyeliği, mensubiyeti veya..." ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

15. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 36. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 15., 36. ve 38. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 23., 35., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121., 125., 128., 129. ve 130. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

b. Kanun'un 1. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının "...üyeliği, mensubiyeti veya..." İbaresinin Dışında Kalan Kısmı ile (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "...ve/veya memuriyetleri..." İbaresini ve Kanun'a Ekli (1) Sayılı Liste

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

17. Dava konusu kurallarda terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılacakları ve memuriyetlerinin alınacağı, bu kişilere ayrıca tebligat yapılmayacağı ve haklarında özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edileceği hükme bağlanmıştır. Kurallar kapsamında her bir kamu görevlisinin kanun hükmüyle görevine son verilmiş ve memuriyetleri alınmıştır.

18. Dava konusu kurullarla 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...üyelığı, mensubiyeti veya..." ibaresi dışında kalan kısmı ile (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...ve/veya memuriyetleri..." ibaresi ve Kanun'a ekli (1) sayılı liste aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kurulların Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin reddine hükmedilmiştir.

19. Anılan kararda, kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına olağan dönem için Anayasa'da öngörülen güvencelerin ötesinde bir sınırlama getiren kurulların olağanüstü dönemlerde temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması ve sınırlanmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği tespiti yapılmış (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 63-90); kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkının OHAL yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmadığına ve milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir güvence (olağanüstü dönemlerde korunmaya devam eden güvenceler) kapsamında da bulunmadığına işaret edilmiştir. Uygulanan tedbirin *kapsam ve yöntem açısından incelenmesi sonucunda* ise söz konusu örgütlerle irtibatlı ya da iltisaklı olan tüm kamu görevlileri hakkında tedbirlerin uygulanmasının millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, kamu hizmetinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi amaçlarına ulaşma bakımından gerekli olduğu, ayrıca tedbirlerinin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesinin yani bireyselleştirmenin sağlanması için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, söz konusu güvencelerin olağanüstü hâle sebebiyet veren tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik kurulların bu amaç dışında keyfi bir şekilde uygulanmasını engelleyecek nitelikte olduğu, bu durumda kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 91-129). Kararda ayrıca kurulların MGK kararlarına icrai bir işlev kazandırma sonucunu doğurmadığı da belirtilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 130-139).

20. Dava konusu kurullar açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...üyelığı, mensubiyeti veya..." ibaresi dışında kalan kısmı ile (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...ve/veya memuriyetleri..." ibaresi ve Kanun'a ekli (1) sayılı listenin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kurullar yönünden de geçerlidir.

21. Açıklanan nedenlerle kurullar, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kurullarla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 35., 36., 70. 125., 128., 129. ve 130. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kurallarda öngörülen tedbirlerin cezai niteliği haiz olmamasının bir sonucu olarak anılan tedbirlere ceza hukukunun çekirdek haklarının uygulanmasını gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu nedenle kuralların Anayasa'nın 38. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

Kuralların ayrıca Anayasa'nın 23., 48., 49., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle de ilgisi görülmemiştir.

c. Kanun'un 1. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin “Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın rütbe...alınır” Bölümü

22. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

23. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin rütbelerinin alınacağını hükme bağlamaktadır.

24. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkumiyet kararı aranmaksızın rütbe ... alınır” bölümü aynı içeriğe sahip Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

25. Belirtilen kararda, darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan terör örgütleri veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla mücadele etmek amacıyla OHAL şartlarında olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin rütbelerinin alınmasını düzenleyen kuralın, özellikle tedbire karşı etkili idari ve yargısal yolların tesis edilmesiyle birlikte demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 148).

26. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkumiyet kararı aranmaksızın rütbe ... alınır” bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

27. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 35., 36., 70., 125., 128., 129. ve 130. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın ayrıca Anayasa'nın 23., 38., 48., 49., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle de ilgisi görülmemiştir.

ç. Kanun'un 1. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin “...ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler;...” Bölümü

28. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

29. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmamasını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerini hükme bağlamaktadır.

30. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; ..." bölümü aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

31. Anılan kararda, millî güvenlik bakımından risk oluşturabilecek durumları nedeniyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemelerini ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerini öngören ve kamu hizmetine girme hakkına sınırlama getiren tedbire ilişkin olarak her bir birey yönünden tedbirin hukuka uygunluğunun denetlenebilmesi için Komisyona ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, ayrıca tedbirin devletin kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldıracak herhangi bir kısıtlama getirmediği, bu durumda kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlama bakımından kamu hizmetine girme hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 165,166).

32. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; ..." bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

33. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 70., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 36., 125. ve 128. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 40., 70., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 35., 38., 48., 49., mülga 91., mülga 121., 129. ve 130. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

d. Kanun'un 1. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...bunların uhdelelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır." Bölümü

34. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

35. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin uhdelelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevlerinin de sona ermiş sayılacağını hükme bağlamaktadır.

36. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "... bunların uhdelelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır." bölümü aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

37. Söz konusu kararda 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkumiyet kararı aranmaksızın rütbe ... alınır.*" bölümüne ilişkin açıklanan gerekçelerin uygun olduğu ölçüde belirtilen kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 174).

38. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "... bunların uhdelelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır." bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

39. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 35., 36., 70., 125., 128., 129. ve 130. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 38., 48., 49., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle ilgili görülmemiştir.

e. Kanun'un 1. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinde Yer Alan "*Bunların silah ruhsatları,...*" İbaresini

40. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

41. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin hangi sebeple edinildiğine bakılmaksızın her türlü silah ruhsatının iptal edileceğini hükme bağlamaktadır.

42. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*Bunların silah ruhsatları, ...*" ibaresi aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

43. Anılan kararda 7086 sayılı Kanun'a ekli (1) sayılı listeyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin silah ruhsatlarının iptal edilmesini öngören tedbire ilişkin olarak her bir birey yönünden tedbirin hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, ayrıca silah ile kamu güvenliği kavramları arasındaki yakın ilişki dikkate alındığında silah edinilmesinde bireysel menfaatlere karşı toplumsal yararın öncelikli bir konumda olduğu, bu durumda demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından söz konusu kişilerin silah ruhsatlarının iptal edilmesini öngören tedbirin mülkiyet hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 191, 192).

44. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*Bunların silah ruhsatları, ...*" ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

45. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 35., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 36., 125., 128. ve 129. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 35., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 20., 23., 38., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121. ve 130. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

f. Kanun'un 1. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin "...gemi adamlığına ilişkin belgeleri..." Bölümü

46. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

47. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin gemi adamı belgelerinin iptal edileceğini hükme bağlamaktadır.

48. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*... gemi adamlığına ilişkin belgeleri...*" bölümü aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

49. Kararda, 7086 sayılı Kanun'a ekli (1) sayılı listeye kamu görevinden çıkarılan kişilerin gemi adamı belgelerinin iptal edilmesini öngören tedbire ilişkin olarak her bir birey yönünden tedbirin hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, ayrıca bu belgelerin sağladığı bir takım avantajların kamu güvenliği aleyhine kullanılmasının önüne geçilmesine ilişkin tedbirin demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından çalışma hak ve hürriyetine *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 213-215).

50. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*...gemi adamlığına ilişkin belgeleri...*" bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

51. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 48., 49., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 23., 35., 36. ve 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 40., 48., 49., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 38., 70., mülga 91., mülga 121., 128., 129. ve 130. maddeleriyle ilgili görülmemiştir.

g. Kanun'un 1. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin "...ve pilot lisansları iptal edilir..." Bölümü

52. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

53. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin pilot lisanslarının iptal edileceğini hükme bağlamaktadır.

54. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "... ve pilot lisansları iptal edilir..." bölümü aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

55. Kararda, 7086 sayılı Kanun'a ekli (1) sayılı listeyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin pilot lisanslarının iptal edilmesini öngören tedbire ilişkin olarak her bir birey yönünden tedbirin hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, ayrıca bu belgelere dayanılarak kamu güvenliği aleyhine bir takım faaliyetlerin önüne geçilmesini hedefleyen kuralın demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından çalışma hak ve hürriyetine *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 229-231).

56. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "... ve pilot lisansları iptal edilir..." bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

57. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 48., 49., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 23., 35., 36. ve 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 40., 48., 49., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 38., 70., mülga 91., mülga 121., 128., 129. ve 130. maddeleriyle ilgili görülmemiştir.

ğ. Kanun'un 1. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin "...ve bu kişiler oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilir." Bölümü

58. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

59. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından on beş gün içinde tahliye edilmelerini hükme bağlamaktadır.

60. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...ve bu kişiler oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilir." bölümü aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

61. Kararda, 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...üyeliği, mensubiyeti veya..." ibaresi dışında kalan kısmı ile (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...ve/veya memuriyetleri..." ibaresi ve Kanun'a ekli (1) sayılı listeye ilişkin açıklanan gerekçelerin uygun olduğu ölçüde belirtilen kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 237,238).

62. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "... ve bu kişiler oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilir." bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

63. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 35., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 36., 70., 125., 128., 129. ve 130. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 35., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 38., 48., 49., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

h. Kanun'un 1. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Üçüncü Cümlesi

64. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

65. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacaklarını hükme bağlamaktadır.

66. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesi aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu cümlelerin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

67. Anılan kararda, 7086 sayılı Kanun'a ekli (1) sayılı listeye kamu görevinden çıkarılan kişilerin özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacaklarını öngören tedbire ilişkin olarak her bir birey yönünden tedbirin hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, ayrıca kişilerin özel güvenlik alanında gösterdiği faaliyetlerin kamu güvenliği ile doğrudan bir ilgisinin bulunduğu dikkate alındığında demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından söz konusu kişilerin özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacaklarını öngören tedbirin çalışma hak ve hürriyetine *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 252-254).

68. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

69. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 48., 49., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 36. ve 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 40., 48., 49., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 35., 38., 70., mülga 91., mülga 121., 128., 129. ve 130. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

i. Kanun'un 1. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Dördüncü ve Beşinci Cümleleri

70. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

71. Kurallar, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişiler hakkında görev yaptıkları bakanlıklar ve kurumlarınca ilgili pasaport birimine derhâl bildirimde bulunulacağını, bu bildirim üzerine bu kişilerin pasaportlarının iptal edileceğini hükme bağlamaktadır.

72. Dava konusu kurallar ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının dördüncü ve beşinci cümleleri aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu cümlelerin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline hükmedilmiştir.

73. Söz konusu kararda, kişilerin yurt dışına çıkma hürriyetine olağan dönem için Anayasa'da öngörülen güvencelerin ötesinde bir sınırlama getiren kuralların olağanüstü dönemlerde temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması ve sınırlanmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği tespiti yapılmış (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 256-267); OHAL koşullarında Kanun'a ekli listelerle kamu görevinden çıkarılarak pasaportları iptal edilen kişilerin söz konusu tedbire karşı başvurabilecekleri etkili bir denetim mekanizması öngörülmediğinden seyahat hürriyetine olağanüstü dönemde *durumun gerektirdiği ölçüyü* aşan bir sınırlama getirildiği sonucuna varılmıştır (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 269-276).

74. Dava konusu kurallar açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının dördüncü ve beşinci cümlelerinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kurallar yönünden de geçerlidir.

75. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 15., 23. ve 40. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Kurallar Anayasa'nın 15., 23. ve 40. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 35., 36., 38., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121., 125., 128., 129. ve 130. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

i. Kanun'un 1. Maddesinin (3) Numaralı Fıkrası

Esas Sayısı : 2018/77

Karar Sayısı : 2023/105

76. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

77. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin varsa uhdelerinde taşımış oldukları büyükelçi, vali gibi unvanları ve müsteşar, kaymakam ve benzeri meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacaklarını, bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacaklarını hükme bağlamaktadır.

78. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (3) numaralı fıkrası aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu fıkranın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

79. Anılan kararda, 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkumiyet kararı aranmaksızın rütbe ... alınır.*" bölümüne ilişkin açıklanan gerekçelerin uygun olduğu ölçüde belirtilen kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 281).

80. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasının Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

81. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 35., 36., 70., 125., 128., 129. ve 130. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 38., 48., 49., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 2. Maddesi ile Ekli (2) Sayılı Listenin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

82. Kanun'un dava konusu 2. maddesinde, 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 55. maddesinin on dokuzuncu ve yirincinci fıkraları ile geçici 27. maddesi uyarınca resen emekliye sevk edilenler ile kendi isteğiyle emekli olanlar veya Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü hükümlerine göre meslekten veya devlet memurluğundan çıkarılanlar ve müstafi sayılanlardan, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olan emekli emniyet teşkilatı personeli hakkında uygulanacak tedbirler düzenlenmiş, dava konusu ek (2) sayılı listede de haklarında tedbir uygulanan kişilerin isim ve soy isimlerine yer verilmiştir.

83. Maddenin birinci cümlesinde, madde kapsamında nitelikleri belirtilen emekli emniyet teşkilatı mensuplarından millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olan ve Kanun'a ekli (2) sayılı listede yer alan kişilerin rütbelerinin alınacağı öngörülmüştür.

84. Maddenin ikinci ve üçüncü cümlelerinde, rütbeleri alınan kişilerin görev yaptıkları teşkilata ve kamu görevlerine yeniden kabul edilmeyecekleri, doğrudan veya dolaylı olarak

görevlendirilemeyecekleri, uhdelerinde taşımış oldukları mesleki unvanları ve sıfatlarını kullanamayacakları, bu unvan ve sıfatlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacakları, uhdelerinde bulunan her türlü mütevellî heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevlerinin sona ermiş sayılacağı belirtilmiştir.

85. Maddenin dördüncü ve beşinci cümlelerinde ise rütbeleri alınan kişilerin silah ruhsatları, emekli polis kimlikleri, gemi adamı belgeleri, pilot lisansları ve ilgili pasaport birimlerince pasaportlarının iptal edileceği, bu kişilerin özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacakları hüküm altına alınmıştır.

86. 29/4/2015 tarihli Emniyet Hizmetleri Sınıfı Personeli Rütbe Terfileri ve Değerlendirme Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik'in 5. maddesinde, emniyet teşkilatında rütbeliler; sınıf üstü emniyet müdürü, birinci sınıf emniyet müdürü, ikinci, üçüncü, dördüncü sınıf emniyet müdürü, emniyet amiri, başkomiser, komiser, komiser yardımcısı, kıdemli başpolis memuru, başpolis memuru ve polis memuru olarak tasnif edilmiştir.

87. Kurallar kapsamında, emniyet teşkilatından farklı nedenlerle ayrılan 1. sınıf emniyet müdürü 442, 2. sınıf emniyet müdürü 220, 3. sınıf emniyet müdürü 80, 4. sınıf emniyet müdürü 66, emniyet amiri 41, başkomiser 15, komiser 50, komiser yardımcısı 44, başpolis memuru 8, polis memuru 113, sivil memur 3 olmak üzere toplam 1082 kişinin rütbelerinin alınmasına ve haklarında ilave tedbirler uygulanmasına karar verilmiştir.

88. 3201 sayılı Kanun'un 55. maddesinin on dokuzuncu ve yirminci fıkraları ile geçici 27. maddesinde emniyet hizmetleri sınıfında değişik rütbe ve görevlerde bulunan personelin kadrosuzluk nedeniyle emekliye sevk edilmesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

89. Emniyet teşkilatı personeline ilişkin disiplin hükümleri 24/4/1979 tarihli ve 16618 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 23/3/1979 tarihli ve 7/17339 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile çıkarılan Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü kapsamında düzenlenmiş, olağanüstü hâl sürecinde çıkarılan 31/1/2018 tarihli ve 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'la söz konusu hükümler yeniden ihdas edilmiştir.

90. 7068 sayılı Kanun'un geçici birinci maddesinde, maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 31/1/2013 tarihli ve 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu ve 3201 sayılı Kanun ile Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü hükümlerine göre resen veya yetkili disiplin kurullarınca verilmiş olan disiplin cezalarının 7068 sayılı Kanun hükümleri uyarınca verilmiş sayılacağı belirtilmiştir.

91. 7068 sayılı Kanun'un 8. maddesinde meslekten çıkarma, 9. maddesinde ise devlet memurluğundan çıkarma hâlleri düzenlenmiştir. Yine Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 8. maddesinde meslekten çıkarmayı, 9. maddesinde ise memurluktan çıkarmayı gerektiren durumlar sayılmıştır.

92. 7068 sayılı Kanun ve Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 9. maddesinde, memurluktan çıkarma cezası için 657 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiş; ayrıca 7068 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (a) bendinde, ülkenin bağımsızlığını zedelemeye, bütünlüğünü bozmaya ve millî güvenliğini tehlikeye düşürmeye yönelik herhangi bir faaliyette bulunma veya aynı nitelikte faaliyet gösteren herhangi bir harekete, gruplaşmaya, vakıf, dernek ve benzeri teşekküle katılma, bunlara yardım etme veya bu yapılarla ilişki içerisinde bulunma fiillerinin kanun kapsamında devlet memurluğundan çıkarma cezası yaptırımına tabi olduğu belirtilmiştir.

93. 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinde, disiplin cezaları düzenlenmiş; maddenin birinci fıkrasının (E) bendinde, devlet memurluğundan çıkarılma cezasını gerektiren hâller tek tek sayılmıştır. Bendin (I) alt bendinde, terör örgütleriyle eylem birliği içinde olmanın, bu örgütlere yardım etmenin, kamu imkân ve kaynaklarını bu örgütleri desteklemeye yönelik kullanma ya da kullandırmanın, bu örgütlerin propagandasını yapmanın memurluktan çıkarma cezasını gerektiren durumlar olduğu belirtilmiştir.

94. 657 sayılı Kanun'un 94. maddesinde ise devlet memurunun bağlı olduğu kuruma yazılı olarak müracaat etmek suretiyle memurluktan çekilme isteğinde bulunabileceği, mezuniyetsiz veya kurumlarınca kabul edilen mazereti olmaksızın görevi terk etmesi ve bu terkin kesintisiz on gün devam etmesi hâlinde yazılı müracaat şartı aranmaksızın çekilme isteğinde bulunmuş sayılacağı belirtilmiştir.

2. İptal Taleplerinin Gerekçesi

95. Dava dilekçesinde özetle; kuralların Kanun'un 1. maddesi ile ekli (1) sayılı listeye yönelik gerekçelerle Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 15., 17., 20., 23., 35., 36., 38., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121., 125., 128. ve 129. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Kanun'un 2. Maddesinin Birinci Cümlesi, Dördüncü Cümlesinde Yer Alan "...emekli polis kimlikleri, ..." İbaresini ve Ek (2) Sayılı Liste

96. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

97. Dava konusu kurallarda, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olan ve ekli (2) sayılı listede yer alan emniyet teşkilatı personelinin rütbelerinin alınacağı ve emekli polis kimliklerinin iptal edileceği hükme bağlanmıştır.

98. Dava konusu kurallarla 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci cümlesi ile dördüncü cümlesinin "...emekli polis kimlikleri, ..." ibaresi ve Kanun'a ekli (4) sayılı liste aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin reddine hükmedilmiştir.

99. Anılan kararda, darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ile mücadele etmek amacıyla olağanüstü hâl koşullarında olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla liste usulüne göre emekli emniyet teşkilatı personelinin rütbelerinin alınması ve emekli polis kimliğinin iptalini öngören kuralların olağanüstü hâl neden olan şartlar ve özellikle bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal başvuru imkânları dikkate alındığında millî güvenliğin ve demokratik anayasal düzenin korunması amacı bakımından kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde* bir sınırlama getirdiğinin söylenemeyeceği belirtilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 299-314).

100. Dava konusu kurallar açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci cümlesi ile dördüncü cümlesinin "...emekli polis kimlikleri,..." ibaresi ve Kanun'a ekli (4) sayılı listenin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kurallar yönünden de geçerlidir.

101. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 15., 20., 40. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kurallarla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 35., 36., 125., 128. ve 129. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 20., 40. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralların Anayasa'nın 23., 38., 48., 49., 70., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

b. Kanun'un 2. Maddesinin İkinci Cümlesinin “Bu kişiler görev yaptıkları teşkilata ve kamu görevlerine yeniden kabul edilmezler, doğrudan ve dolaylı görevlendirilemezler; ...” Bölümü

102. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

103. Kural, rütbeleri alınan Kanun'a ekli (2) sayılı listede yer alan emniyet teşkilatı personelinin görev yaptıkları teşkilata ve kamu görevlerine yeniden kabul edilmeyeceklerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilemeyeceklerini hükme bağlamaktadır.

104. Dava konusu kuralla 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ikinci cümlesinin “*Bu kişiler görev yaptıkları teşkilata ve kamu görevlerine yeniden kabul edilmezler, doğrudan veya dolaylı görevlendirilemezler; ...*” bölümü aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

105. Anılan kararda, 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “*...ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler;...*” bölümüne ilişkin gerekçelerin uygun olduğu ölçüde dava konusu kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 318).

106. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ikinci cümlesinin “*Bu kişiler görev yaptıkları teşkilata ve kamu görevlerine yeniden kabul edilmezler, doğrudan veya dolaylı görevlendirilemezler; ...*” bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

107. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 70. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 36., 125. ve 128. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 40., 70. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 35., 38., 48., 49., mülga 91., mülga 121. ve 129. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

c. Kanun'un 2. Maddesinin İkinci Cümlesinin “...ayrıca bunlar uhdelerinde taşınmış oldukları mesleki unvanları ve sıfatlarını kullanamazlar ve bu unvan ve sıfatlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamazlar.” Bölümü

108. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

109. Kural, rütbeleri alınan Kanun'a ekli (2) sayılı listede yer alan emniyet teşkilatı personelinin uhdelerinde taşımış oldukları mesleki unvanları ve sıfatlarını kullanamayacakları, bu unvan ve sıfatlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacaklarını hükme bağlamaktadır.

110. Dava konusu kuralla 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ikinci cümlesinin "...ayrıca bunlar uhdelerinde taşımış oldukları mesleki unvanları ve sıfatlarını kullanamazlar ve bu unvan ve sıfatlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamazlar." bölümü aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

111. Anılan kararda, 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasına ilişkin gerekçelerin uygun olduğu ölçüde dava konusu kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 322).

112. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ikinci cümlesinin "...ayrıca bunlar uhdelerinde taşımış oldukları mesleki unvanları ve sıfatlarını kullanamazlar ve bu unvan ve sıfatlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamazlar." bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

113. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 20., 40. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 35., 36., 125., 128. ve 129. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 20., 40. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 38., 48., 49., 70., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle bir ilgisi görülmemiştir.

ç. Kanun'un 2. Maddesinin Üçüncü Cümlesi

114. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

115. Kural, rütbeleri alınan Kanun'a ekli (2) sayılı listede yer alan emniyet teşkilatı personelinin uhdelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevlerin sona ermiş sayılacağını hükme bağlamaktadır.

116. Dava konusu kuralla 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin üçüncü cümlesi aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu cümlelerin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

117. Anılan kararda, 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...bunların uhdelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır." bölümüne ilişkin gerekçelerin uygun olduğu ölçüde dava konusu kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 326).

118. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin üçüncü cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

119. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 20., 40. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 35., 36., 70., 125., 128. ve 129. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 20., 40. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 38., 48., 49., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle bir ilgisi görülmemiştir.

d. Kanun'un 2. Maddesinin Dördüncü Cümlesinde Yer Alan “*Bunların silah ruhsatları,...*” İbaresini

120. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

121. Kural, rütbeleri alınan Kanun'a ekli (2) sayılı listede yer alan emniyet teşkilatı personelinin hangi sebeple edinildiğine bakılmaksızın silah ruhsatlarının iptal edilmesini hükme bağlamaktadır.

122. Dava konusu kuralla 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin dördüncü cümlesinde yer alan “*Bunların silah ruhsatları,...*” ibaresi aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

123. Anılan kararda, 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “*Bunların silah ruhsatları,...*” ibaresine ilişkin gerekçelerin uygun olduğu ölçüde dava konusu kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 330).

124. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin dördüncü cümlesinde yer alan “*Bunların silah ruhsatları,...*” ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

125. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 35., 40. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 36., 125., 128. ve 129. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 35., 40. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 20., 23., 38., 48., 49., 70., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle bir ilgisi görülmemiştir.

e. Kanun'un 2. Maddesinin Dördüncü Cümlesinde Yer Alan “*...gemi adamlığına ilişkin belgeleri,...*” İbaresini

126. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

127. Kural, rütbeleri alınan Kanun'a ekli (2) sayılı listede yer alan emniyet teşkilatı personelinin her türlü gemi adamı yeterlik belgesi, uzmanlık belgesi ve gemi adamı cüzdanının tayfa sınıfı veya zabitan sınıfı ayrımı yapılmaksızın iptal edileceğini hüküm altına almaktadır.

128. Dava konusu kuralla 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin dördüncü cümlesinde yer alan "...gemi adamlığına ilişkin belgeleri..." ibaresi aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu ibarenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

129. Anılan kararda, 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...gemi adamlığına ilişkin belgeleri..." ibaresine ilişkin gerekçelerin uygun olduğu ölçüde dava konusu kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 334).

130. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin dördüncü cümlesinde yer alan "...gemi adamlığına ilişkin belgeleri..." ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

131. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 48., 49. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 23., 35., 36. ve 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 40., 48., 49. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 38., 70., mülga 91., mülga 121., 128. ve 129. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

f. Kanun'un 2. Maddesinin Dördüncü Cümlesinin "...pilot lisansları...iptal edilir." Bölümü

132. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

133. Kural, rütbeleri alınan Kanun'a ekli (2) sayılı listede yer alan emniyet teşkilatı personelinin pilot lisanslarının iptal edileceğini hükme bağlamaktadır.

134. Dava konusu kuralla 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin dördüncü cümlesinde yer alan "...pilot lisansları..." ibaresi aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu ibarenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

135. Anılan kararda, 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...pilot lisansları..." ibaresine ilişkin gerekçelerin uygun olduğu ölçüde dava konusu kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 338).

136. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin dördüncü cümlesinde yer alan "...*pilot lisansları*..." ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

137. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 48., 49. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 23., 35., 36. ve 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 40., 48., 49. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 38., 70., mülga 91., mülga 121., 128. ve 129. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

g. Kanun'un 2. Maddesinin Dördüncü Cümlesinde Yer Alan "...ve ilgili pasaport birimlerince pasaportları..." İbaresini

138. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. maddesi yönünden de incelenmiştir.

139. Kural, rütbeleri alınan Kanun'a ekli (2) sayılı listede yer alan emniyet teşkilatı personelinin pasaportlarının ilgili birim tarafından iptal edileceğini hükme bağlamaktadır.

140. Dava konusu kuralla 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin dördüncü cümlesinde yer alan "...ve ilgili pasaport birimlerince pasaportları..." ibaresi aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu ibarenin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline hükmedilmiştir.

141. Anılan kararda, 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının dördüncü ve beşinci cümlelerine ilişkin gerekçelerin uygun olduğu ölçüde dava konusu ibare yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 342).

142. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin dördüncü cümlesinde yer alan "...ve ilgili pasaport birimlerince pasaportları..." ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

143. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 23. ve 40. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 15., 23. ve 40. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 35., 36., 38., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121., 125., 128. ve 129. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

ğ. Kanun'un 2. Maddesinin Beşinci Cümlesi

144. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

145. Kural, rütbeleri alınan Kanun'a ekli (2) sayılı listede yer alan emniyet teşkilatı personelinin özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacaklarını hükme bağlamaktadır.

Esas Sayısı : 2018/77

Karar Sayısı : 2023/105

146. Dava konusu kuralla 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin beşinci cümlesi aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu cümlenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

147. Anılan kararda, 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesine ilişkin gerekçelerin uygun olduğu ölçüde dava konusu kural yönünden de geçerli olduğu ifade edilmiştir (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 346).

148. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 3. maddesinin beşinci cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

149. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 48., 49. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 17., 20., 36. ve 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 40., 48., 49. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 23., 35., 38., 70., mülga 91., mülga 121., 128. ve 129. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun'un 4. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrası ile Ekli (5) Sayılı Listenin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

150. 7082 sayılı Kanun'un 4. maddesinin dava konusu (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde 8/4/1929 tarihli ve 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun'a tabi öğrencilerden, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan ve ekli (5) sayılı listede yer alanların öğrencilikle ilişkilerinin kesildiği hükme bağlanmıştır.

151. Kuralda öngörülen öğrencilikle ilişkin kesilmesi tedbiri kişinin yurt dışında devam eden eğitiminin sonlandırılmasına yol açmamakta; sadece yurt dışına eğitim amacıyla gönderilen kişilerin 1416 sayılı Kanun uyarınca sahip olduğu statüyü sona erdirmekte ve devlet bursu ile yurt dışında tahsil görme imkânını ortadan kaldırmaktadır.

152. Dava konusu fıkranın ikinci cümlesinde öğrencilikle ilişkisi kesilenler hakkında 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 4. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Anılan fıkralarda; terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum ya da gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılanlar hakkında uygulanacak ilave tedbirler düzenlenmiştir.

153. Dava konusu fıkranın üçüncü cümlesinde ise öğrencilikle ilişkisi kesilenlerin bu kapsamda gördükleri eğitimlere ilişkin olarak denklik işlemlerinin yapılmayacağı ve bunların söz konusu eğitimleri kapsamındaki akademik unvan ve derecelerine bağlı haklardan yararlanamayacağı düzenlemesine yer verilmiştir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

154. Dava dilekçesinde özetle;

- Öğrencilikle ilişkin kesilmesi tedbirinin süre yönünden herhangi bir belirleme içermediği, etkilerinin OHAL'den sonra da devam ettiği, kapsamının geniş tutulduğu OHAL'in gereklerini aşan nitelikte bir düzenleme olduğu,

- Tedbirlerin uygulanmasına dayanak gösterilen *aidiyet, iltisak ve irtibat* kavramlarının belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu, bu tespitin hangi kriterlere göre ve nasıl yapıldığı hususlarının belirli olmadığı,

- Kuralın genel, soyut ve sürekli nitelikte değil sadece ekli (5) sayılı listede adı bulunan kişileri etkileyen bireysel nitelikte bir işlem olduğu, bu nedenle kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı olduğu gibi yürütme ve yargı fonksiyonlarının gasbı anlamına da geldiği,

- Kuralla OHAL'lerde dokunulamayacak haklar kapsamında olan suç ve cezaların kanunla konulması ilkesinin, ceza normlarının geçmişe yürümezliği ilkesinin ve masumiyet karinesinin ihlal edildiği, öğrencilik statüsüne son verilen ve diğer yaptırımlara tabi tutulan kişilerin yargı yoluna başvurma imkânı bulunmadığından mahkemeye erişim hakkının elinden alındığı,

- Kişinin resmî devlet burslu öğrenci statüsünün ortadan kaldırılması sebebiyle eğitimini tamamlayamamasının ve almış olduğu eğitime ilişkin denklik işlemlerinin yapılmamasının, akademik unvan ve derecesine bağlı haklardan yararlandırılmamasının eğitim hakkını ihlal ettiği,

- İlişki kesilenlerin isimlerinin ve bazı kimlik bilgilerinin Resmî Gazete'de yayımlanmasının maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı ile özel hayatın gizliliği ilkesine aykırı olduğu, burslarının kesilmesi, bazı ruhsat ve lisanslarının iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği, bu kişilerin özel güvenlik şirketlerinde çalışamayacakları, bu şirketlerin kurucu ve ortağı olamayacakları hükmüne yer verildiğinden çalışma ve teşebbüs hürriyetinin, ayrıca kamu hizmetinde çalışmalarını yasaklandığından kamu hizmetine girme hakkının ortadan kaldırıldığı,

belirtilerek kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 15., 17., 20., 36., 38., 42., 48., 49., 70., mülga 91., mülga 121. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Fıkranın Birinci Cümlesi ile Kanun'a Ekli (5) Sayılı Liste

155. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. maddesi yönünden de incelenmiştir.

156. Kuralda, 1416 sayılı Kanun'a tabi öğrencilerden millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan ve ekli (5) sayılı listede yer alanların öğrencilikle ilişkilerinin kesildiği hükme bağlanmıştır.

157. Dava konusu kural ile 6/2/2018 tarihli ve 7081 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 4. maddesinin birinci cümlesi benzer mahiyettedir. Anayasa Mahkemesinin 26/10/2022 tarihli ve E.2018/76, K.2022/125 sayılı kararıyla söz konusu cümlenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

158. Anılan kararda, kuralla eğitim ve öğretim hakkına sınırlama getirildiği, anılan hakkın OHAL yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer

alan dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmadığı ve milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir güvence (olağanüstü dönemlerde korunmaya devam eden güvenceler) kapsamında da olmadığı belirtilmiştir (bkz. AYM, E.2018/76, K.2022/125, 26/10/2022, §§ 18-27).

159. Tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesinin yani bireyselleştirmenin sağlanması için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, söz konusu güvencelerin OHAL'e sebebiyet veren tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik kuralın bu amaç dışında keyfî bir şekilde uygulanmasını engelleyecek nitelikte olduğu, bu durumda kişilerin eğitim hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirilmediği sonucuna varılmıştır (anılan kararda bkz. AYM, E.2018/76, K.2022/125, 26/10/2022, §§ 28-51).

160. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7081 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

161. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40. ve 42. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 17., 20., 36., 48., 49., 70. ve 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 40. ve 42. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralda öğrencilikle ilişkin kesilmesi tedbirinin demokratik anayasal düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi amacıyla uygulandığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında söz konusu tedbir cezalandırma amacına matuf olmadığı gibi bunun için uygulanan usulün de ceza usul hukuku alanındaki yargısal uygulamalarla herhangi bir benzerliği bulunmamaktadır.

Bu açıdan kuralda öngörülen tedbirin cezai niteliği olmamasının bir sonucu olarak anılan tedbire ceza hukukunun çekirdek haklarının uygulanmasını gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu nedenle kuralın Anayasa'nın 38. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

Kuralın ayrıca Anayasa'nın mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle de ilgisi görülmemiştir.

b. Fıkranın İkinci Cümlesi

162. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 35., 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

163. Dava konusu kuralda, 1416 sayılı Kanun'a tabi öğrencilerden millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olup ekli (5) sayılı listede yer alan ve öğrencilikle ilişkileri kesilenler hakkında 667 sayılı KHK'nın 4. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının uygulanması öngörülmüştür.

164. Kuralın atıfta bulunduğu 667 sayılı KHK'nın 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, maddenin (1) numaralı fıkrası uyarınca görevine son verilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceği, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyeceği, görevinden çıkarılanların uhdelelerinde bulunan her türlü mütevellî heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevlerinin de sona ermiş sayılacağı, bu fıkra sayılan görevleri yürütmekle birlikte kamu görevlisi sıfatını taşımayanlar hakkında da bu fıkra hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir; (3) numaralı fıkrasında da bu maddeye göre görevlerine son verilenlerin

Esas Sayısı : 2018/77

Karar Sayısı : 2023/105

silah ruhsatları, gemi adamlığına ilişkin belgeleri ve pilot lisanslarının iptal edileceği ve bu kişilerin oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından on beş gün içinde tahliye edileceği, bu kişilerin özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacakları hükme bağlanmıştır.

165. Dava konusu kuralla 7081 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci cümlesi aynı mahiyettedir. Anayasa Mahkemesinin 26/10/2022 tarihli ve E.2018/76, K.2022/125 sayılı kararıyla söz konusu cümlenin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

166. Anılan kararda, öğrencilikle ilişkisi kesilenler hakkında uygulanması öngörülen tedbirler ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan tedbirlerin aynı içerikte olduğu, Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu tedbirleri içeren kuralların Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal taleplerinin reddine hükmedildiği, dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı, dava konusu kuralda öngörülen tedbirlerle aynı içerikte olan tedbirleri içeren kuralların Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçelerin bu kural yönünden de geçerli olduğu belirtilmiştir (bkz. §§ 59, 60). Bu bağlamda 26/10/2022 tarihli söz konusu kararda 1416 sayılı Kanun kapsamındaki öğrencilik statüsü sona erdirilen kişiler için öngörülen ilave tedbirleri düzenleyen kuralların demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından ilgili bulunduğu temel hak ve hürriyetlere durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır (bkz. AYM, E.2018/76, K.2022/125, 26/10/2022, § 61).

167. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7081 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

168. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 20., 35., 40., 48., 49., 70., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 17., 36., 42., 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 15., 20., 35., 40., 48., 49., 70., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 38., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

c. Fıkranın Üçüncü Cümlesi

169. Dava konusu kuralda, millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olup ekli (5) sayılı listede yer alan ve öğrencilikle ilişkileri kesilenlerin bu kapsamda gördükleri eğitimlere ilişkin olarak denklik işlemlerinin yapılmayacağı ve bunların söz konusu eğitimleri kapsamındaki akademik unvan ve derecelerine bağlı haklardan yararlanamayacakları öngörülmüştür.

170. Dava konusu kuralla 7081 sayılı Kanun'un 4. maddesinin üçüncü cümlesi aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 26/10/2022 tarihli ve E.2018/76, K.2022/125 sayılı kararıyla söz konusu cümlenin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline hükmedilmiştir.

171. Anılan kararda, kuralın OHAL'in ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olarak bu dönemde uygulandığından Anayasa'ya uygunluk denetiminin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği belirtilmiş, söz konusu tedbirin millî güvenlik, demokratik anayasal düzen ve kamu güvenliğinin sağlanması ve korunması amacına hizmet etmediği görüldüğünden kuralda meşru bir amacın bulunmadığı, kuralla öngörülen tedbirin

yukarıda sayılan amaçlara ulaşma bakımından gereklilik unsurunu sağlamadığı ve *durumun gerektirdiği ölçünün* ötesinde bir sınırlama getirdiği sonucuna varılmıştır (bkz. AYM, E.2018/76, K.2022/125, 26/10/2022, §§ 79-85).

172. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7081 sayılı Kanun'un 4. maddesinin üçüncü cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

173. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 20. ve 42. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 15., 20. ve 42. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 17., 35., 36., 40., 48., 49., 70. ve 125. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 38., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

Ç. Kanun'un 5. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının ve Ekli (7) Sayılı Listenin İncelenmesi

1. Kuralın Yok Hükmünde Olduğunun Tespiti Talebinin İncelenmesi

174. Dava dilekçesinde özetle; iptali istenen kuralda 25/7/2016 tarihli ve 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye atıfta bulunduğu ancak anılan KHK'nın kuralın kabul edildiği tarih itibarıyla kanunlaşmış olmasından dolayı yürürlükte olmadığı, yürürlükte olmayan bir KHK'ya atıf yapan kuralın yokluğunun tespitine karar verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

175. Anayasa'nın 87. maddesinde kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak, TBMM'nin görev ve yetkileri arasında sayılmış; 89. maddesinde de Cumhurbaşkanı'nın TBMM'ce kabul edilen kanunları on beş gün içinde yayımlayacağı, yayımlanmasını uygun bulmadığı kanunları ise bir daha görüşülmek üzere aynı süre içinde TBMM'ye geri göndereceği belirtilmiştir.

176. Kanun tasarısı ve tekliflerinin TBMM'de görüşülerek kabul edilmesi, söz konusu tasarısı veya teklifin kanunlaşması sonucunu doğurmaktadır; bir başka deyişle TBMM'nin tasarısı ve teklifin kabulü yönündeki iradesi, kanunun varlık kazanması için gerekli ve yeterli bulunmaktadır. Cumhurbaşkanı'nın bir kanunu yayımlaması, TBMM'nin bu yöndeki kabulü ile vücut bulan kanuna yeniden varlık sağlamadığı gibi bir daha görüşülmek üzere TBMM'ye geri göndermesi de kanunun varlığını ortadan kaldırmamaktadır. Belirtilen nedenle Cumhurbaşkanı'nın kanunu yayımlama iradesi ve kanunun Resmî Gazete'de yayımlanması, kanunun aleniyet kazanması ve yürürlüğe girmesi bakımından önem taşımaktadır.

177. Bir normun yokluğu, hukuk dünyasında hiç doğmamış olduğunun ifadesidir. Normun varlığı ise o normun yürürlüğe girmesine ve uygulanmasına bağlı bulunmamaktadır. *Varlık*, *yürürlük* ve *uygulanma* kavramları birbirinden farklı olup *varlık*, bir normun hukuk âleminde vücut bulmasını ifade etmektedir. Kanunlar bakımından yokluk, parlamento iradesinin bulunmaması gibi durumlarda, başka bir ifadeyle bir normun varlığının zorunlu koşulları bulunmadığı takdirde söz konusu olabilecektir.

178. Yokluktan farklı olan hukuka aykırılık hâli ise hukuk âleminde var olan normun, hukukun öngördüğü usul ve esaslar çerçevesinde çıkarılmaması anlamını taşımaktadır. Hukuka aykırılık hâli ne kadar ağır ve açık olursa olsun bir normun hukuka aykırı olması, zorunlu

Esas Sayısı : 2018/77

Karar Sayısı : 2023/105

koşullarının bulunması suretiyle var olan o normun yokluğu sonucunu doğurmaz. Bu nedenle kanunların veya kanun hükümlerinin Anayasa'ya uygunluk denetimi kapsamında incelenmesi gereken hususlarda Anayasa'ya aykırılığının tespiti, ilgili kanun veya kanun hükümlerinin yokluğunu değil iptalini gerekli kılar (AYM, E.2018/59, K.2018/60, 31/5/2018, § 7).

179. Dava dilekçesinde Kanun'un Anayasa'ya aykırılığı yolunda ileri sürülen hususlar ile Kanun'da yer alan düzenlemelerin niteliği, Kanun'un varlık kazanmasını imkânsız kılan hâller kapsamına girmediğinden, söz konusu kuralın Anayasa'ya uygunluk denetimi kapsamında incelenmesini ve bu inceleme neticesinde varılacak sonuca göre ilgili kuralın iptalini ya da iptal talebinin reddini gerekli kılmaktadır.

180. Açıklanan nedenlerle, dava konusu kuralın yok hükmünde olduğunun tespiti talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Kadir ÖZKAYA ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu sonuca farklı gerekçeyle katılmışlardır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

181. Dava dilekçesinde özetle;

- Kanun'a ekli listede sayılan basın-yayın kuruluşlarının kapatılmasına ilişkin tedbirin süre yönünden herhangi bir belirleme içermediği, etkilerinin OHAL'den sonra da devam ettiği, kapsamının geniş tutulduğu,

- Tedbirlerin uygulanmasına dayanak gösterilen aidiyet, iltisak ve irtibat kavramlarının belirsiz ve öngörülemeyen nitelikte olduğu, bu kavramların hukukumuzda ilk kez 22/7/2016 tarihinde girdiği hâlde bu tarihten önceki fiiller bakımından da esas alınmasının yanında terör örgütlerinin ya da MGK'ca millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen, yapı oluşum ve grupların tespiti açısından da kuralın geçmişe yürütüldüğü, ayrıca siyasi ve idari bir organ olan MGK'nın kararına dayalı olarak tedbir uygulanmasının hukukilik sorunu doğuracağı, kuralın kamu düzenine karşı oluşan tehdidi ortadan kaldırma amacı bakımından zorunlu ve ölçülü olmadığı gibi OHAL'in gerekleriyle de uyumlu olmadığı, kuralda öngörülen hususların Anayasa'nın mülga 121. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca münhasıran 2935 sayılı Kanun ile düzenlenebileceği, OHAL'in gerekli kıldığı konularda çıkarılabilecek OHAL KHK'sı niteliği taşımayan düzenlemenin Anayasa Mahkemesinin 1991 ve 2003 yıllarında belirlediği içtihatlarında belirtildiği gibi Anayasa'nın mülga 91. maddesi kapsamında yetki kanununa dayanılarak çıkarılan bir KHK olarak da değerlendirilemeyeceği,

- Yasama yetkisinin genelliği ilkesi gereği yasama organınca her konuda kanun çıkarılabilmesi mümkün olsa da kanunla bireysel işlem ya da yargı kararı niteliğinde tasarrufta bulunulamayacağı, dava konusu kuralla Kanun'a ekli (7) sayılı listede yer alan basın-yayın kuruluşlarının statülerinde kalıcı değişiklikler yapıldığı, bu nedenle tedbirlerin bireysel idari işlem niteliğinde olduğu, sırf yargı denetimi dışına çıkarmak amacıyla bireysel işlemlerin OHAL KHK'sı ile yapılarak kanun şeklinde onaylanmasının açık bir fonksiyon gasbı niteliği taşıdığı,

- Bir kurum veya kuruluşun terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olup olmadığına ya da bir yapı veya oluşumun terör örgütü olduğuna karar verme yetkisinin yargı mercilerine ait olduğu, kuralın kanun adı altında hem yargısal hem de bireysel işlemin özelliklerini barındıran karma bir yapıda olduğu, bu durumun yasama, yürütme ve yargı fonksiyonlarının tek organda toplanması anlamına geldiği,

- Kurum ve kuruluşlar hakkında herhangi bir idari ya da adli soruşturma yürütülmeden ve kesinleşmiş bir yargı kararı bulunmadan terör örgütleri ile ilişkili oldukları belirtilerek yaptırım uygulanmasının Anayasa'nın 15. maddesinde OHAL'lerde dokunulamayacak çekirdek haklardan olan masumiyet karinesine aykırılık oluşturduğu ve ceza normlarının geçmişe yürümezliği ilkesinin ihlal edildiği, bireysel idari işlem niteliğindeki kapatma işleminin doğrudan OHAL KHK'sı adı altında yapılmak suretiyle yargı denetimi dışında tutulduğu, her ne kadar daha sonraki bir tarihte Komisyon kurulmuşsa da Komisyon ve sonraki sürecin basın-yayın kuruluşların kapatılması işlemine karşı etkili bir denetim mekanizması sağlamadığı,

- Basın-yayın kuruluşlarının kapatılmasından dolayı ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, süreli ve süresiz yayın hakkı ile basın araçlarının korunması haklarının ihlal edildiği, basın-yayın kuruluşlarının mal varlığının Hazineye devredilmesinin mülkiyet hakkına aykırı olduğu, ayrıca müsadere yasasını ihlal ettiği,

belirtilerek kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 15., 26., 28., 29., 30., 35., 36., 38., mülga 91., mülga 121. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Kanun'un 5. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesi ve Ekli (7) Sayılı Liste

182. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

183. Dava konusu kuralla terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olan ve ekli (7) sayılı listede yer alan iki haber ajansı, on gazete ve üç derginin kapatıldığı hüküm altına alınmıştır.

184. Dava konusu kural 6/2/2018 tarihli ve 7083 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi ile aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 13/10/2022 tarihli ve E.2018/78, K. 2022/114 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

185. Anılan kararda, kuralda belli kuruluşlara ilişkin öngörülen kapatma tedbirinin OHAL'in ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi amacıyla yönelik olarak bu dönemde uygulanıp hüküm ve sonuçlarını doğurduğu, OHAL dönemini aşan genel bir düzenleme niteliği taşımadığından olağanüstü dönemlerde temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması ve sınırlandırılması düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği tespiti yapılmış; kuralla sınırlama getirilen ifade ve basın özgürlüğünün OHAL yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmadığına ve milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir güvence (olağanüstü dönemlerde korunmaya devam eden güvenceler) kapsamında da bulunmadığına işaret edilmiştir (bkz. AYM, E.2018/78, K. 2022/114, 13/10/2022, §§ 118-126). Diğer yandan, anılan tedbirin uygulanmasının millî güvenlik, demokratik anayasal düzen ile kamu güvenliğinin sağlanması ve korunması amaçlarına ulaşma bakımından elverişli olmadığına söylenemeyeceği, bu kuruluşların toplumsal hayat içindeki *yönlendirici* rolünün kişilerdeki karşılığı gözönüne alındığında gereklilik arz etmediğinin de söylenemeyeceği ifade edilmiş, ayrıca tedbirin her bir kuruluş yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesinin yani bireyselleştirmenin sağlanması için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve

yargısal güvencelerin sağlandığı, söz konusu güvencelerin OHAL'e sebebiyet veren tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik kuralın bu amaç dışında keyfi bir şekilde uygulanmasını engelleyecek nitelikte olduğu belirtilerek ifade ve basın özgürlüğüne *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirilmediği sonucuna varılmış, ayrıca kuralın MGK kararlarına icrai bir işlev kazandırma sonucunu doğurmadığı da belirtilmiştir (bkz. §§ AYM, E.2018/78, K. 2022/114, 13/10/2022, 127-139).

186. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7083 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

187. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 26., 28., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 29., 35., 36. ve 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 26., 28., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralda uygulanan basın-yayın kuruluşlarının kapatılması tedbirinin demokratik anayasal düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi amacıyla uygulandığı anlaşılmıştır. Bu açıdan bakıldığında tedbir, cezalandırma amacına matuf olmadığı gibi bunun için uygulanan usulün de ceza usul hukuku alanındaki yargısal uygulamalarla herhangi bir benzerliği bulunmamıştır.

Bu açıdan kuralda öngörülen tedbirin cezai niteliği haiz olmamasının bir sonucu olarak anılan tedbire ceza hukukunun çekirdek haklarının uygulanmasını gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu nedenle kuralın Anayasa'nın 38. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

Kuralın ayrıca Anayasa'nın 30., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle de ilgisi görülmemiştir.

b. Kanun'un 5. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesi

i. Anlam ve Kapsam

188. Dava konusu kuralla 668 sayılı KHK'nın 2. maddesinin (3) numaralı fıkrası hükümlerinin Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi kapsamında kapatılan kurum ve kuruluşlar hakkında da uygulanması öngörülmüştür.

189. 668 sayılı KHK'nın 2. maddesinin dava konusu kuralın atıfta bulunduğu (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde kapatılan gazete ve dergiler, yayınevi ve dağıtım kanalları ile özel radyo ve televizyon kuruluşlarına ait olan taşınır ve her türlü mal varlığının, alacak ve haklar ile belge ve evrakın Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılacağı belirtilmiş; ikinci cümlesinde de bunlara ait taşınmazların tapuda resen Hazine adına her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak tescil edileceği hükme bağlanmıştır. Anılan fıkranın üçüncü ve dördüncü cümlelerinde ise bunların her türlü borçlarından dolayı hiçbir şekilde Hazineden bir hak ve talepte bulunulamayacağı; devre ilişkin işlemlerin ilgili tüm kurumlardan gerekli yardımı almak suretiyle Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir.

190. 668 sayılı KHK 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'la TBMM tarafından kabul edilerek kanunlaşmıştır.

ii. Kuralın 668 Sayılı KHK'nın 2. Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak..." İbaresini ile İkinci Cümlesi Yönünden İncelenmesi

191. Dava konusu kuralla Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi gereğince kapatılan kurum ve kuruluşlara ait taşınmazların Hazine adına gerçekleştirilecek tapu tescil işleminin her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak yerine getirileceği, kapatılan kurum ve kuruluşların her türlü borçlarından dolayı hiçbir şekilde Hazineden bir hak ve talepte bulunulamayacağı öngörülmüştür.

192. Dava konusu kural 7083 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak..." ibaresi ve aynı fıkranın ikinci cümlesi ile aynı içeriğe sahip olup Anayasa Mahkemesinin 13/10/2022 tarihli ve E.2018/78, K.2022/114 sayılı kararıyla söz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduklarına ve iptaline hükmedilmiştir.

193. Söz konusu kararda, mülkiyet hakkına sınırlama getiren kuralların OHAL dönemi öncesinde taşınmazlar üzerinde tesis edilmiş kısıtlamalar ile taşınmaz yüklerini ve doğmuş borçları kapsayacak şekilde uygulanma imkânına sahip olması nedeniyle OHAL süresiyle sınırlı bir düzenleme getirmediğinden Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre incelenmesi gerektiği tespiti yapılmış; bu kapsamda OHAL ilanına neden olan olay ve olgularla ya da devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum, grup veya terör örgütleriyle bir bağlantısı olup olmadığına bakılmaksızın kuralda belirtilen taşınmazlar üzerinde hak sahipliği bulunanların veya borç ilişkisinin alacaklılarının hepsinin söz konusu hukuki ilişkilerden kaynaklanan hak ve yetkilerinin ortadan kaldırılmasının kamu yararı ile kişisel yarar arasındaki dengeyi bozmak suretiyle mülkiyet hakkının ölçüsüz biçimde sınırlandırılmasına neden olduğu sonucuna varılmıştır (E.2018/78, K.2022/114, §§ 173-183).

194. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7083 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak..." ibaresinin ve aynı fıkranın ikinci cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

195. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 15., 26., 28., 29., 30., 36., 38., mülga 91., mülga 121. ve 125. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

iii. Kuralın 668 Sayılı KHK'nın 2. Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin Kalan Kısmı ile Üçüncü Cümlesi Yönünden İncelenmesi

196. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 40. maddesi yönünden de incelenmiştir.

197. Kural, 7082 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi gereğince kapatılan kurum ve kuruluşlara ait olan taşınırlar ile her türlü mal varlığının, alacak ve hakların, belge ve evrakın Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılmasını, bunlara ait taşınmazların tapuda resen Hazine adına tescil edilmesini, devre ilişkin işlemlerin ilgili tüm kurumlardan gerekli yardımı almak suretiyle Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yerine getirilmesini öngörmektedir.

198. Dava konusu kural ile 7083 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*Birinci fıkra kapsamında kapatılan derneklere ve basın-yayın kuruluşlarına ait olan taşınırlar ile her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrak Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılır, bunlara ait taşınmazlar tapuda resen Hazine adına, ... tescil edilir.*" bölümü ile üçüncü cümlesi aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 13/10/2022 tarihli ve E.2018/78, K.2022/114 sayılı kararıyla söz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal taleplerinin reddine hükmedilmiştir.

199. Anılan kararda, kuralda öngörülen tedbirin OHAL'in ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olarak bu dönemde uygulandığından kurala ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği belirtilmiş; tedbirin her bir kurum ve kuruluş yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesinin yani bireyselleştirmenin sağlanması için Komisyon ve idare mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvencelerin sağlandığı, söz konusu güvencelerin OHAL'e sebebiyet veren tehdit veya tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik kuralların bu amaç dışında keyfi bir şekilde uygulanmasını engelleyecek nitelikte olduğu, bu durumda kuralla mülkiyet hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirilmediği sonucuna varılmıştır (E.2018/78, K.2022/114, §§ 143-165).

200. Kararda ayrıca ekonomik değer taşıyan varlıkların Hazineye intikal etmesi tedbirinin bunların kullanımını kontrol etmek suretiyle kamusal hayata dönük güveni yeniden tesis ederek demokratik anayasal düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi amacıyla uygulandığı, mal varlığının Hazineye devredilmesine ilişkin ilave tedbirlere karşı 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un geçici 4. maddesine göre yapılacak başvuru üzerine ilave tedbirlerin asıl tedbir olan kapatma tedbirinin zorunlu sonucu olup olmadığı veya kapatma tedbiri ile arasında bağlantı bulunup bulunmadığının yanı sıra OHAL'e neden olan şartlar yönünden de inceleneceği hususuna yer verilmiştir (E.2018/78, K.2022/114, §§ 166-168).

201. Diğer yandan suç teşkil eden faaliyetlerden biri ile ilişkilendirmeden bütün mal varlığının üzerindeki mülkiyetin ortadan kaldırılması ve bunların Hazineye devredilmesi sonucunu doğuran ilave tedbire ilişkin olarak idari ve yargısal başvuru yolları öngörülme suretiyle mülkiyeti kamuya geçirilen mal varlığının suçla bağlantısının bulunmadığına dair ileri sürülecek iddiaların inceleneceği ve bu yolla bireyselleştirmenin sağlandığı da gözönüne alındığında söz konusu tedbirin Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen genel müsadere cezası yasağına da aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır (E.2018/78, K.2022/114, § 169).

202. Aynı kararda devire ilişkin işlemlerin ilgili tüm kurumlardan gerekli yardımı almak suretiyle Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yerine getirilmesine yönelik dava konusu düzenlemenin de söz konusu işlemlerin yürütülmesinden sorumlu muhatabın tespit edilmesine ilişkin olup olağanüstü şartlar kapsamında yöntemsel bir zorunluluğun yerine getirilmesi amacından kaynaklandığı, bu itibarla Anayasa'ya aykırı bir yönünün bulunmadığı belirtilmiştir (E.2018/78, K.2022/114, § 170).

203. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7083 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*Birinci fıkra kapsamında kapatılan derneklere ve basın-yayın kuruluşlarına ait olan taşınırlar ile her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrak Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılır, bunlara ait taşınmazlar tapuda resen Hazine adına, ... tescil edilir.*" bölümünün ve üçüncü cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

204. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 35., 38. ve 40. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 9., 13., 26., 28. 29., 30., 36., mülga 91., mülga 121. ve 125. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 35., 38. ve 40. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

D. Kanun'un 7. Maddesinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

205. Kuralla 7082 sayılı Kanun'un yayımı tarihi olan 8/3/2018 tarihinden önce 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi uyarınca meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilen Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) daire başkanı ve üyeleri ile askerî hâkimlerin ve 26/10/1963 tarihli ve 357 sayılı Askeri Hakimler Kanunu'nun ek 14. maddesi uyarınca görevlerine son verilen askerî hâkim adaylarının askerî rütbelerinin mahkûmiyet kararı aranmaksızın alındığı hükme bağlanmıştır.

206. Kuralın atıfta bulunduğu 667 sayılı KHK 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükümünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun ile TBMM tarafından kabul edilerek kanunlaşmıştır.

207. Bu kapsamda 667 sayılı KHK'nın 3. maddesi de kanunlaşmış olup kanunlaşma sürecinde maddenin (1) numaralı fıkrasına askerî yargı mensuplarıyla ilgili olarak yapılan eklemeye birlikte anılan fıkra hükmü “(1)Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karara verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen Anayasa Mahkemesi üyeleri hakkında Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun salt çoğunluğunca; Yargıtay daire başkanı ve üyeleri hakkında Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulununca; Danıştay daire başkanı ve üyeleri hakkında Danıştay Başkanlık Kurulununca; hâkim ve savcılar hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulununca, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi daire başkanı ve üyeleri hakkında Başkanlar Kurulununca; Askeri Yargıtay daire başkanı ve üyeleri hakkında Başkanlar Kurulununca; askerî hâkimler hakkında Millî Savunma Bakanının başkanlığında, Millî Savunma Bakanı tarafından birinci sınıf askerî hâkimler arasından seçilecek iki askerî hâkimden oluşan komisyonca ve Sayıştay meslek mensupları hakkında Sayıştay Başkanının başkanlığında, başkan yardımcılığı ile Sayıştay Başkanı tarafından belirlenecek bir daire başkanı ve bir üyeden oluşan komisyonca meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilir.” şeklini almıştır.

208. Bu itibarla 6749 sayılı Kanun'un 3. maddesi uyarınca terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karara verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen AYİM daire başkanı ve üyeleri hakkında başkanlar kurulunca; Askerî Yargıtay daire başkanı ve üyeleri hakkında başkanlar kurulunca; askerî hâkimler hakkında Millî Savunma Bakanı tarafından birinci sınıf askerî hâkimler arasından seçilecek iki askerî hâkimden oluşan komisyonca meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilmesi mümkün kılınmıştır.

209. Kuralın atıfta bulunduğu 357 sayılı Kanun'un ek 14. maddesinde ise maddenin yayımı tarihi itibarıyla adaylık süresini tamamladığı hâlde kararnameleri çıkarılmayanların görevlerine son verileceği ve bunlar hakkında 10. madde uyarınca işlem tesis edileceği belirtilmiştir. Ek 14. madde, 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Millî Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin 19. maddesiyle 357 sayılı Kanun'a eklenmiş olup anılan KHK 31/7/2016 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. 669 sayılı KHK'nın 19. maddesi de 9/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Millî Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesi Hakkında Kanun'un 19. maddesiyle kabul edilerek aynı şekilde kanunlaşmıştır.

210. 357 sayılı Kanun'un 9. maddesinde adaylık süresinin bir yıl olduğu; 10. maddesinde adaylıkta başarı gösterenlerin adaylık süresince saptanan istidatları ve kendi dilekleri de gözönünde tutularak Millî Savunma Bakanlığının mesleğe kabul kararı üzerine askerî hâkim yardımcılığı veya askerî savcı yardımcılığı görevlerinden birine atanacakları, askerî hâkim veya askerî savcı yardımcılıkları görevlerine atanmaya engel hâlleri görülenlerin adaylıklarına son verileceği bunlardan öğrenimlerini muvazzaf subay olarak yapmış olanların eski sınıflarına iade edileceği, öğrenimlerini askerî öğrenci olarak yapmış olanlar ile muvazzaf subaylığa geçirilmiş yedek subaylar ve sivil kaynaktan alınanların istifa etmiş sayılarak aldıkları aylıklar dışında devletçe bunlara yapılan masrafların, kanuni faizleri ile birlikte kendilerinden tahsil olunacağı hüküm altına alınmıştır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

211. Dava dilekçesinde özetle; kuralın Kanun'un 1. maddesi ile ekli (1) sayılı listeye yönelik gerekçelerle Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8., 36., 38., mülga 91. ve mülga 121. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

212. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddeleri yönünden incelenmiştir.

213. Dava konusu kuralın da yer aldığı 7082 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde "*Kanun Hükmünde Kararname ile, terör örgütleri veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplardan kaynaklanan tehditlere karşı demokrasiyi, temel hak ve hürriyetleri ve kamu düzenini korumak amacıyla olağanüstü hal kapsamında alınması gereken tedbirler düzenlenmektedir.*" denilmek suretiyle Kanun kapsamındaki diğer kurullarla birlikte dava konusu kuralın da OHAL kapsamında alınan tedbirler neticesinde artan ihtiyaçların karşılanması amacıyla getirildiği belirtilmiştir. Buna göre kuralın OHAL'in ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

214. Dava konusu kural ile 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkumiyet kararı aranmaksızın rütbe ... alınır*" bölümü aynı içeriğe sahiptir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine hükmedilmiştir.

215. Belirtilen kararda, darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan terör örgütleri veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar

verilen yapı, oluşum veya gruplarla mücadele etmek amacıyla OHAL şartlarında olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin rütbelerinin alınmasını düzenleyen kuralın, özellikle tedbire karşı etkili idari ve yargısal yolların tesis edilmesiyle birlikte demokratik anayasal düzenin ve kamu güvenliğinin korunması amacı bakımından kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına *durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak* şekilde bir sınırlama getirmediği sonucuna varılmıştır (bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 148).

216. Dava konusu kural açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkumiyet kararı aranmaksızın rütbe ... alınır*" bölümünün Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

217. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 8. ve 36. maddeleri çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hükümler yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın ayrıca Anayasa'nın 38., mülga 91. ve mülga 121. maddeleriyle de ilgisi görülmemiştir.

E. Kanun'un 9. Maddesinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

218. Dava konusu kural, FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payı olduğu şirketlerde, bu payların yönetimi ve temsili amacıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 133. maddesi uyarınca yetkili hâkim veya mahkeme tarafından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun (TMSF) kayyım olarak atanmasını öngörmektedir.

219. 5271 sayılı Kanun'un 133. maddesinde; suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması hâlinde; soruşturma ve kovuşturma sürecinde, hâkim veya mahkemenin şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabileceği, atama kararında, yönetim organının karar ve işlemlerinin geçerliliğinin kayyımın onayına bağlı kılındığı veya yönetim organının yetkilerinin ya da yönetim organının yetkileri ile birlikte ortaklık payları veya menkul kıymetler idare yetkilerinin tümüyle kayyıma verildiğinin açıkça belirtileceği hükme bağlanmıştır.

220. Kuralla kayyım atanması hususunda 5271 sayılı Kanun'un 133. maddesine atıfta bulunulduğundan kural kapsamında öngörülen TMSF'nin kayyım olarak atanmasına ilişkin söz konusu tedbire ancak bir suç soruşturması ve kovuşturması kapsamında ve suç ile şirket payları arasında bir bağlantının bulunması hâlinde başvurulabilecektir.

221. 5271 sayılı Kanun'un 133. maddesi kapsamında soruşturma evresinde kayyım tayini kararına karşı anılan Kanun'un 267. ve devam eden maddeleri uyarınca itiraz yoluna başvurulabilmesi mümkündür. Yine aynı Kanun'un 133. maddesinin (3) numaralı fıkrasında ilgililerin, atanmış kayyımın işlemlerine karşı görevli mahkemeye 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre

başvurabilecekleri belirtilmiştir. Ayrıca 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerine göre kayımların görev ve yetkileri kapsamında işledikleri fiiller nedeniyle ilgililerin devlete karşı tazminat davası açma imkânı bulunmaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

222. Dava dilekçesinde özetle; 5271 sayılı Kanun kapsamında kayyım tedbirine ancak şirketin suç konusu oluşturabilecek fiillerinin varlığı hâlinde başvurulabileceği, şirketin, ortaklarından bağımsız bir kişiliği olması nedeniyle ortaklar aleyhine yürütülen soruşturmalarda şirketlere kayyım atanmasının suçların şahsiliği ilkesine aykırılık oluşturacağı, kuralda geçen terör örgütüne aidiyet, iltisak veya irtibat fiillerinin Türk Ceza Kanunu'nda ve diğer ceza kanunlarında suç olarak tanımlanmadığı gibi söz konusu kavramların içeriğinin belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu, dolayısıyla suç olmayan bu fiiller nedeniyle koruma tedbirine başvurulmasının hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacağı, kuralın ayrıca mülkiyet hakkı ile genel müsadere yasağına açıkça aykırılık teşkil ettiği belirtilerek Anayasa'nın 2., 13., 35. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

223. Kural, OHAL'in ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmasına rağmen OHAL süresinin sınırlarını aşacak şekilde uygulanma imkânına sahiptir. Başka bir ifadeyle kural, OHAL süresiyle sınırlı bir düzenleme öngörmemektedir. Bu nedenle kurala ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir.

224. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikri hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (*Mahmut Duran ve diğerleri*, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

225. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (*Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin kısıtlanması mülkiyet hakkına sınırlama teşkil eder (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

226. Kural kapsamında soruşturma ve kovuşturma sürecinde kişinin şirketteki payının yönetimi ve temsili amacıyla TMSF'nin kayyım olarak atanması onun mal varlığı üzerinde tasarruf edebilme imkânını ortadan kaldırmaktadır. Bu itibarla kural, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkına sınırlama getirmektedir.

227. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilirliği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına sınırlama getirilirken Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anayasa'nın anılan maddesi uyarınca temel haklara sınırlama getiren düzenlemelerin, kanunla ihdas edilmesi, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

228. Bu kapsamda mülkiyet hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfilige izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

229. Kuralda şirket paylarına bu payların yönetimi ve temsili amacıyla kayyım atanabilmesinin ancak suç soruşturması kapsamında ve şirket payları ile suç arasında bağlantı bulunması şartıyla mümkün olduğunun açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde öngörülen sınırlamanın temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerekliliğini karşıladığı açıktır (benzer yöndeki karar için bkz. AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 981).

230. Kural kapsamında FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payı olduğu şirketlerde, bu payların yönetimi ve temsili amacıyla sınırlı olarak TMSF'nin kayyım olarak atanmasının kamu düzeni ve güvenliği aleyhine ortaya çıkabilecek birtakım faaliyetlerin önlenmesinde daha etkili bir sonuç meydana getirebileceği söylenebilir. Dolayısıyla kuralın genel olarak millî güvenlik ve kamu düzeninin korunmasını hedeflediği, bu yönüyle sınırlamada kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

231. 15 Temmuz darbe girişiminden sonraki süreçte kanun koyucunun FETÖ/PDY'ye karşı yürütülen mücadele kapsamında ceza usulünde düzenlenen koruma tedbirleriyle ilgili farklı usulleri benimsemesi söz konusu olabilir. Düzenlemenin niteliği dikkate alındığında meşru amaca ulaşmada kuraldaki gibi bir usulün benimsenmesinde objektif ve kabul edilebilir nedenlerin bulunduğu söylenebilir.

232. Dolayısıyla FETÖ/PDY ile bağlantısı olduğu iddiasıyla yürütülen ceza soruşturması ve kovuşturması kapsamında, kişinin şirketteki ortaklık payına TMSF'nin kayyım olarak atanmasını düzenleyen kuralın meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez (benzer yöndeki karar için bkz. AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 984).

233. Ceza soruşturma ve kovuşturmaları kapsamında terör örgütleriyle veya benzeri yapılarla bağlantılı kişilerin ortak olarak bulunduğu şirketlerde bu ortaklık paylarının yönetimi ve temsili ile ilgili oluşan aksamaların mali piyasalarda olumsuz sonuçlar meydana getirebileceği dikkate alındığında şirketlerin sağlıklı bir şekilde ticari faaliyetlerini yürütebilmesi, ekonomik yönden zarara uğramaması ve ayrıca soruşturma ve suç konusu fiillerin işlenmesinin önüne geçilebilmesi için söz konusu payların temsil ve yönetiminin bu kişilerden alınarak kanunen yetkili ve sorumlu kılınan kişilere devredilmesi söz konusu olabilir. Bu kapsamda farklı mevzuatlarda düzenlendiği gibi şirketlerin ve/veya payların yönetiminin kayyıma devredilmesi gerekliliği ortaya çıkabilecektir (benzer yöndeki karar için bkz. AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 985).

234. 15 Temmuz darbe girişiminden sonra başlatılan yoğun soruşturma sürecinde birçok hâkim ortak ve paydaş hakkında başlatılan soruşturma ve kovuşturmalar nedeniyle mahkemelerce kayyım ataması gerçekleştirilmiştir. Farklı kişilerin yürüttüğü kayyımlık faaliyetinde ortaya çıkan farklı uygulamaların yeknesak ve kurumsal hâle getirilmesi için bu nitelikteki şirket ve payların yönetiminin tek elden yürütülmesinin şirketlerin ekonomik varlıklarının etkili bir şekilde korunmasına ve suç faaliyetlerinin önlenmesine katkı sağlayacağı açıktır (benzer yöndeki karar için bkz. AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 986).

235. Ceza usul hukukunda düzenlenen bir koruma tedbiri olarak kayyım atanması için suç konusu bir fiilin varlığı ve bunun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ayrıca tedbirin maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesine katkı sağlaması gerekmektedir.

236. Dolayısıyla kayyım tedbirinin uygulanmasında konusu suç olan bir fiil ile bunun ceza soruşturması veya kovuşturması gündemine taşınması zorunlu bir unsur olarak öngörüldüğüne göre kişilerin FETÖ/PDY'ye aidiyet, iltisak veya irtibat düzeyindeki bağlantılarının varlığının TMSF'nin kayyım olarak atanması için yeterli olduğu söylenemez. Başka bir ifadeyle FETÖ/PDY ile bağlantı nedeniyle kayyım tedbiri kararı verilmesi ancak bağlantı olarak yorumlanan fiillerin suç düzeyine ulaşması ve kişiler hakkında bu nedenle ceza soruşturması ve kovuşturması yürütülmesi hâlinde söz konusu olacaktır. Her aidiyet, irtibat ya da iltisak fiilinin suçun konusu olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Dolayısıyla kural kapsamında suç niteliğinde olmayan aidiyet, irtibat veya iltisak fiilleriyle kayyım atanmasına imkân tanındığı söylenemez (benzer yöndeki karar için bkz. AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 988).

237. Soruşturma evresinde kayyım atanması kararına karşı 5271 sayılı Kanun'un 267. ve devamı maddeleri gereğince itiraz yoluna başvurulabilmesi mümkündür. Yine anılan Kanun'un 133. maddesinin (3) numaralı fıkrasında ilgililerin, atanan kayyımın işlemlerine karşı, görevli mahkemeye 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ve 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre başvurabilecekleri belirtilmiştir. Ayrıca 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerine göre kayyımların görev ve yetkileri kapsamında işledikleri fiiller nedeniyle ilgililerin devlete karşı tazminat davası açma imkânlarının bulunduğu anlaşılmaktadır.

238. Bu durumda özellikle örgütlü suçlarla mücadele alanında kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisinin bulunduğu, kuralda düzenlenen biçimiyle kayyım atama tedbirinin niteliği ile bu tedbire ilişkin kişilere sağlanan güvenceler dikkate alındığında mülkiyet hakkına dönük müdahalenin ilgililere aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediği bu sebeple kuralın öngördüğü müdahalenin kamu yararı ile kişilerin mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengeyi bozmadığı sonucuna varılmaktadır.

239. Bu çerçevede ceza soruşturması ve kovuşturması kapsamında FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payı olduğu şirketlerde, bu payların yönetimi ve temsili amacıyla TMSF'nin kayyım olarak atanmasına imkân tanıyan kuralla mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın ölçülü olmadığı söylenemez.

240. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın 2. maddesi çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları, Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hüküm yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 38. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

F. Kanun'un 11. Maddesinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

241. Kanun'un dava konusu 11. maddesinde terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı nedeniyle kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ve şirketlere atanan kayyımlar ile mevzuatı gereği ilgili kurumlar tarafından görevlendirilen yöneticiler ve tasfiye memurlarının sorumluluğu düzenlenmiştir.

242. Kuralın birinci cümlesinde söz konusu kayyım, yönetici ve tasfiye memurlarına, atandıkları veya görevlendirildikleri kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ve şirketlerin doğmuş veya doğacak kamu borçlarından, Sosyal Güvenlik Kurumu borçlarından, her türlü işçi alacakları ile diğer mevzuattan kaynaklanan borçların ödenmemiş olması nedeniyle şahsi sorumluluk yüklenemeyeceği hükme bağlanmıştır.

243. Kuralın ikinci cümlesinde de bu kişiler hakkında 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 35. ve mükerrer 35. maddelerinin ve 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 10. maddesinin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

244. Söz konusu kişilerin muaf tutulduğu 6183 sayılı Kanun'un 35. maddesinde limitet şirket ortaklarının şirketin amme borçlarından sorumluluğu düzenlenmiş; mükerrer 35. maddesinde tüzel kişilerle küçüklerin ve kısıtlıların, vakıflar ve cemaatler gibi tüzel kişiliği olmayan teşekküllerin mal varlığından tamamen veya kısmen tahsil edilemeyen veya tahsil edilemeyeceği anlaşılan amme alacaklarının kanuni temsilciler ile tüzel kişiliği olmayan teşekkülü idare edenlerin şahsi mal varlıklarından tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır.

245. 213 sayılı Kanun'un 10. maddesinde de tüzel kişilerle küçüklerin ve kısıtlıların, vakıflar ve cemaatler gibi tüzel kişiliği olmayan teşekküllerin mükellef veya vergi sorumlusu olmaları hâlinde bunlara düşen ödevlerin kanuni temsilcileri, tüzel kişiliği olmayan teşekkülleri idare edenler ve varsa bunların temsilcileri tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

246. Dava dilekçesinde özetle; kayyım, yönetici ve tasfiye memurlarının keyfî ve hatalı uygulamalarını da içerecek şekilde sınırsız bir sorumsuzluk hâli öngören ve onların işlemlerinden dolayı zarar gören kişilerin dava açma imkânını ortadan kaldıran düzenlemeyle hukuk devleti ilkesinin zedelendiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

247. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir (AYM, E.2017/33, K.2019/20, 10/4/2019, § 48).

248. Kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağındaki artışa engel ya da eksilmeye neden olunması kamu zararının ortaya çıkması anlamına gelir. Bir hukuk devletinde bu türden zararlardan sorumlu kişilerin tespit edilmesi, zararların değerlendirilmesi ve gerekirse bu yönde yargısal süreçlerin işletilmesi yönünde tasarruflarda bulunulması zorunlulukları bulunduğu gibi özellikle açıkça hukuka aykırı işlemlerinden doğan kamu zararlarından sorumlu olunmaması da kabul edilemez.

249. Kamu görevlilerinin sorumluluğunun, ilgili görevin niteliğinden kaynaklı olarak bu görevin etkili biçimde yerine getirilmesinde herhangi bir endişe ve tereddüt yaşanmaması ve görevin başarıyla yerine getirilmesini sağlama amacıyla hafifletmesinde devletin takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Bununla birlikte dava konusu kural ise kapsamındaki kayyımların, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının doğmuş ve doğacak her türlü kamu borcundan sınırsız biçimde sorumsuzluğunu öngörmektedir.

250. Bu çerçevede dava konusu kuralın açıkça mevzuata aykırı ya da keyfî birtakım davranışlarla ortaya çıkabilecek kamu zararlarından dahi kişileri muaf tutarak asgari sorumluluk koşullarını temin edememesi hukuk devleti ilkesi ile çelişmektedir.

251. Anayasa'nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanuni düzenlemelerin anlam ve kapsamının belirlenebilir olması bireyler açısından öngörülebilir bir hukuk güvencesi sağlayarak bireylerin belirli bir hareketi yapmaktan doğabilecek sonuçları, en azından içinde bulunan şartların getirdiği makul bir ölçüde, değerlendirebilmelerine imkân tanımaktadır. Bu yönüyle kapsam ve içeriği anlaşılabilir nitelikte olmayan bir hukuk normunun uygulanması sırasında ortaya çıkacak sonuçların da öngörülebilir olduğunu söylemek mümkün değildir (AYM, E. 2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 1005).

252. Dava konusu kural kapsamındaki kayyım, yönetici ve tasfiye memurlarının atandıkları veya görevlendirildikleri kurum ve kuruluşların her türlü işçi alacakları ile diğer mevzuattan kaynaklanan borçlarının ödenmemiş olmasından dolayı şahsi sorumsuzluklarını öngörmek suretiyle üçüncü kişilerin gerek geçmişe gerekse geleceğe dönük hukuka uygun iş ve işlemlerden kaynaklanan ya da kaynaklanacak alacak haklarının tahsil edilmesinde kısmi bir sorumsuzluk getirmektedir. Başka bir deyişle kural, üçüncü kişiler için geçerli olabilecek alacakların tahsil edilmesi imkânlarının kısıtlanması sonucunu doğurmaktadır.

253. Ayrıca kuralla kamu otoritelerine tanınmış şahsi sorumsuzluğun karşılığında, bu kişilerin muhtemel keyfî ya da kusurlu tutum ve davranışları sebebiyle ortaya çıkabilecek zararlara karşı koruyucu önlemler barındıran bir tespit ve giderim mekanizması da bulunmamaktadır.

254. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamışlardır.

G. 7082 Sayılı Kanun'un 12. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının ve 7088 Sayılı Kanun'un 5. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrası ile 675 Sayılı KHK'nın (7082 Sayılı Kanun Olarak Kanunlaşmıştır) 12. Maddesine Eklenen (2) ve (3) Numaralı Fıkraların İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

255. 7082 sayılı Kanun'un 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasında OHAL kapsamında yürürlüğe konulan KHK'lar gereğince kapatılan özel öğretim kurum ve kuruluşları ile özel öğrenci yurtları ve pansiyonlarının faaliyetlerinin sürdürüldüğü dönemde üzerlerinde buldukları, mülkiyeti kapatılanların sahibi gerçek veya tüzel kişilere ait taşınmazlardan 1/1/2014 tarihi ile bahse konu yerlerin kapatılma tarihleri arasında üçüncü kişilere devri yapılmış olan ve üzerinde kapatılanlar tarafından aynı faaliyete kapatılma tarihi itibarıyla devam edilen taşınmazların devir işlemlerinin muvazaalı olarak kabul edileceği ve bu taşınmazların ilgisine göre Hazine veya Vakıflar Genel Müdürlüğü adına her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak resen tescil edileceği öngörülmektedir. Anılan kuralda muvazaanın varlığı, kapatma tarihi itibarıyla taşınmaz üzerinde aynı faaliyete devam ediliyor olması şartına bağlanmıştır.

256. 7088 sayılı Kanun'un 5. maddesinin dava konusu (2) numaralı fıkrası ile -7082 sayılı Kanun'la onaylanan- 675 sayılı KHK'nın 12. maddesine eklenen (2) numaralı fıkrada, (1) numaralı fıkrada belirtilen taşınmazların devredildiği üçüncü kişilerin terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara

üyeliği, mensubiyeti, iltisakı veya irtibatı olması hâlinde, taşınmaz üzerinde aynı faaliyete devam edildiğine bakılmaksızın devir işlemlerinin muvazaalı kabul edileceği ve tapuda ilgisine göre Hazine veya Vakıflar Genel Müdürlüğü adına her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak resen tescil edileceği hükme bağlanmıştır; (3) numaralı fıkrasında ise bu madde kapsamında görülmekte olan davalarda konusuz kalma nedeniyle davanın esası ve yargılama giderleri hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedileceği belirtilmiştir.

257. Buna göre dava konusu (2) numaralı fıkra hükmü uyarınca, taşınmazın devredildiği üçüncü kişinin terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, iltisakı veya irtibatı olması hâlinde, kapatma tarihi itibarıyla taşınmaz üzerinde aynı faaliyete devam edilmese de devir işleminin muvazaalı olduğu kabul edilecektir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

258. Dava dilekçesinde özetle; hukuki işlemlerde muvazaanın varlığı yönündeki bir tespit ancak yargı makamları tarafından yapılabileceği, aksi hâlde kuvvetler ayrılığı ilkesinin zedeleneceği, kuralların mal varlığına el konulması sonucunu doğurduğundan cezaların kanuniliği ilkesini, genel müsadere yasağını ayrıca mülkiyet hakkı güvencelerini zedelediği belirtilerek Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 9., 35. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. (1) ve (2) Numaralı Fıkralar

259. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. ve 48. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

260. Dava konusu kurallar ile 7086 sayılı Kanun'un 4. maddesi benzer niteliktedir. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararıyla söz konusu maddenin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline hükmedilmiştir.

261. Anılan kararın gerekçesinde kural kapsamındaki devir ve temliklerin (sözleşmeler), aksinin iddia ve ispat edilmesi mümkün olmayan kanuni bir karine oluşturulmak suretiyle geçersiz hâle getirildiği, başka bir ifadeyle kayyım atanan şirketlerde ortaklık pay ve hakkını devralan iyiniyetli üçüncü kişilerin kuralla getirilen kanuni karinenin aksini yani işlemin muvazaalı olmadığını iddia ve ispat etme imkânlarının bulunmadığı, bu yönüyle kuralın ihdas amacına uygun kullanılmasını sağlayacak ve bu konudaki keyfilikleri önleyecek yasal güvencelerin temin edilmediği; hukuki ilişkinin kurulduğu tarih itibarıyla yürürlükte olan kanun hükümlerine uygun olarak kazanılan şirket ortaklık pay ve hakkının aksinin iddia ve ispat edilmesi mümkün olmayan kanuni bir karineyle muvazaalı olduğunun kabul edilerek ortadan kaldırılmasını öngören kuralın, kişilere aşırı bir külfet yükleyerek mülkiyet hakkı ve sözleşme özgürlüğüne orantısız ve dolayısıyla ölçsüz bir sınırlama getirdiği belirtilmiştir (AYM, E.2018/81, K. 2021/45, 24/6/2021, §§ 369-376).

262. Dava konusu kurallar açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7086 sayılı Kanun'un 4. maddesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler bu kurallar yönünden de geçerlidir.

263. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13., 35. ve 48. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Kurallar Anayasa'nın 13., 35. ve 48. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 9. ve 38. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

b. (3) Numaralı Fıkra

264. Dava konusu (1) ve (2) numaralı fıkraların iptali nedeniyle (3) numaralı fıkranın uygulanma imkânı kalmamıştır. Bu nedenle (3) numaralı fıkra 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmiş ve bu fıkra yönünden Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılmasına gerek görülmemiştir.

Ğ. Kanun'un 13. Maddesinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

265. Dava konusu kuralda, 15/7/2016 tarihinden 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla OHAL'in ilan edilmesine kadar geçen süre zarfında ve OHAL'in devam ettiği süre içinde görevden uzaklaştırılanlar hakkında ilgili mevzuatta bu tedbir için öngörülen süre sınırlamasının uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır.

266. Kuralın gerekçesinde madde ile idari soruşturma kapsamında açığa alınanların herhangi bir karar verilmediği takdirde üç ay içinde göreve başlatılmasına dair 657 sayılı Kanun'da yer alan hükmün; darbe teşebbüsünün yaşandığı 15/7/2016 tarihinden OHAL ilanına kadar geçen süre zarfında ve daha sonra OHAL boyunca açığa alınanlar bakımından OHAL süresince uygulanmamasının öngörüldüğü belirtilmiştir.

267. Kuralın gerekçesinde atıf yapılan 657 sayılı Kanun'un 145. maddesinde görevden uzaklaştırmanın bir disiplin kovuşturması icabından olduğu takdirde en çok üç ay devam edebileceği, bu süre sonunda bir karar verilmediği takdirde memurun görevine başlatılacağı hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla dava konusu kuralda yer alan "*ilgili mevzuatta bu tedbir için öngörülen süre sınırlaması*" ibaresi ile 657 sayılı Kanun'un 145. maddesinde düzenlenen üç aylık süre kastedilmiştir.

268. Diğer yandan 7082 sayılı Kanun'un genel gerekçesinden dava konusu kuralın OHAL kapsamında alınan tedbirler neticesinde artan ihtiyaçların karşılanması amacıyla getirildiği görülmekte olup buna göre kuralın terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut irtibatı olduğu değerlendirilen kişiler hakkında yürütülen soruşturmalar kapsamında gerçekleştirilen görevden uzaklaştırma tedbirine yönelik olduğu anlaşılmıştır.

269. Bu itibarla kuralla 15/7/2016 tarihinden OHAL uygulamasının sona ereceği tarihe kadar geçen süre zarfında yukarıda belirtilen kapsamda yürütülen soruşturmalar sırasında başvurulacak görevden uzaklaştırma tedbirinde üç aylık süre sınırının uygulanmamasına imkân tanındığı görülmektedir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

270. Dava dilekçesinde özetle; kuralın kişilerin itibarı ile mali ve sosyal haklarının uzun süre ölçsüz biçimde olumsuz yönde etkilenmesine neden olacağı, disiplin soruşturması sürecinin uzamasına yol açabileceğinden adil yargılama hakkı ile makul sürede yargılanma hakkını ihlal edebileceği belirtilerek Anayasa'nın 17., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

271. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 15. ve 20. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

272. Kuralda öngörülen tedbirin OHAL'in ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olarak ve OHAL süresince geçerli olmak üzere uygulandığı dikkate alındığında kurala ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerekir.

273. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.*" hükmü yer almaktadır.

274. Anayasa'nın 20. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı bir yönüyle özel hayatın gizliliğinin korunmasını, başkalarının gözleri önüne serilmemesini, bir başka ifadeyle kişinin özel hayatında yaşananların yalnız kendisi veya kendisinin bilmesini istediği kimseler tarafından bilinmesini isteme hakkını korurken diğer yönüyle resmî makamların özel hayata müdahale edememesi yani kişinin ferdi ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesi hakkını güvence altına almaktadır (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 69).

275. Anayasa Mahkemesi kararlarında; özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkının kişinin çevresinde bulunanlarla temas kurma hakkını içerdiği, kişilerin mesleki hayatları ile özel hayatları arasında sıkı bir ilişki bulunduğu, kişinin mesleği ile ilgili tasarrufların özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (*Serap Tortuk*, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, § 37; *Bülent Polat* [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 62).

276. Meslek hayatı ve buna bağlı kazanımlar ile sosyal statüyü etkileyen bir düzenlemenin sebep unsurunu özel hayata ilişkin davranışlar oluşturmamakla birlikte söz konusu düzenleme, sonuçları itibarıyla kişilerin özel hayatını önemli ölçüde etkileyebilir (AYM, E.2018/159, K.2019/93, 24/12/2019, § 16).

277. Bununla birlikte özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişilerin mesleki hayatlarına ya da sosyal statülerine yönelik müdahaleler ya da tedbirler içeren her durumun doğrudan doğruya özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu türden müdahalelerin konu olduğu süreçler özel hayata saygı hakkının incelenmesini ve güvencelerinin harekete geçirilmesini sağlamaya elverişli olmalıdır. Mesleki hayata ve sosyal statüye yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalelerin ya da alınan tedbirlerin kişilerin sosyal yaşamlarına ve çevreleriyle kuracakları iletişime, dolayısıyla özel hayatlarına dolaylı da olsa bir etkisinin olacağı öngörülebilir olsa da bu kapsamdaki gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi muhtemel etkinin meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınmasını gerekli kılacak ölçüde ciddi ve asgari bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerekir. Ağırlığın belirlenmesi ise her somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak gerçekleştirilebilir (bazı farklarla birlikte bkz. C.A. (3), [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 93).

278. Bu çerçevede özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata ve sosyal statüye yönelen müdahalelerin ya da tedbirlerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için muhataplarının özel hayatları üzerinde ciddi etkisi olması veya bu düzeyde bir etkinin doğmasının muhtemel olması gerekir. Bu türden bir meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesini gerekli kılan asgari ağırlık düzeyinde olup olmadığının değerlendirilmesinde kişinin iç dünyasında, sosyal çevresinde ve itibarında meydana gelen etkinin derecesi ile mesleki hayata yönelik müdahalelerin ya da tedbirlerin nedenlerine ilişkin hususlar dikkate alınmalıdır (bazı farklarla birlikte bkz. C.A. (3), § 94).

279. Kural kapsamında görevden uzaklaştırma tedbirinde süre sınırının uygulanmamasının temel sebebi bu tedbirin uygulandığı kişilerin Anayasa'ya aykırı faaliyetlerde bulunan oluşum ve yapılarla irtibat ve iltisakının olduğunun değerlendirilmesidir. Bu sebebin özel hayat kapsamında kalan değerlerden herhangi birisiyle ilgili olmadığı açıktır. Dolayısıyla kural kapsamındaki tedbirin sebep temelli yaklaşıma göre özel hayatla bağlantısının bulunduğu söylenemez.

280. Sonuç temelli yaklaşım yönünden inceleme yapıldığında ise öncelikle kuralda öngörülen sınırlamanın olumsuz etkilerinin kural kapsamındaki kişilerin açık hukuka aykırı eylemlerinin öngörülebilir sonuçları olup olmadığına bakılır. Bireylerin hukuka aykırılığı açık olan fiillerinin öngörülebilir sonuçlarının özel hayata saygı hakkının norm alanına temas eden bir yönü yoktur. Bu bağlamda somut kural değerlendirildiğinde kural kapsamına giren kişilerin hukuka aykırı bir fiilin bulunduğu henüz tespit edilmemiştir. Öte yandan kural kapsamına giren kişiler bakımından görevden uzaklaştırma tedbirinde herhangi bir süre sınırının uygulanmamasının bunların soysal statülerine etkileri de dikkate alınmalıdır. Söz konusu kişiler, Anayasa'ya aykırı faaliyetlerde bulunduğu değerlendirilen ve sonraki yargı kararlarıyla terör örgütü olduğuna hükmedilen bir oluşumla irtibatlı olduğu gerekçesiyle kural konusu tasarrufa maruz kalmıştır. Bu durumda kural kapsamındaki kişiler hakkında öngörülen tedbirin terör örgütleriyle irtibat ve iltisaklarının bulunduğu gerekçesine dayanmış olmasının bunların sosyal statüsünü ve itibarını etkilediği tartışmasızdır. Anılan kişilerin bu durumdan duyacağı üzüntü ve ızdırabın özel hayata ilişkin değerlere temas ettiğini kabul etmek gerekir.

281. Diğer yandan görevden uzaklaştırma tedbirinde üç aylık süre sınırının uygulanmaması biçimindeki tedbirin kişilerin mali haklarını da etkileyeceği açıktır.

282. Bu itibarla 15/7/2016 tarihinden OHAL uygulamasının sona ereceği tarihe kadar geçen süre zarfında terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut irtibatı olduğu değerlendirilen kamu görevlileri bakımından uygulanan görevden uzaklaştırma tedbirinde üç aylık süre sınırının uygulanmamasına ilişkin düzenleme mülkiyet hakkını ve özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkını sınırlar niteliktedir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 942).

283. Kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı ile mülkiyet hakkı OHAL yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu haklar yönünden OHAL'lerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirlerin alınması mümkündür.

284. Anılan haklar, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'nin (MSHUS) 4. maddesinin (2) numaralı ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında ve bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında olmadığı gibi milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir güvence (olağanüstü dönemlerde korunmaya devam eden güvenceler) kapsamında da değildir.

285. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü dönemlerde kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkının ve mülkiyet hakkının kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması veya bunlar için Anayasa'da öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilmesi mümkün olmakla birlikte bu husus, yapılacak düzenlemelerde sınırsız bir takdir yetkisi tanındığı anlamına gelmemektedir. Anılan maddede olağanüstü hâllerde durumun gerektirdiği ölçüde söz konusu düzenlemelerin yapılabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklere getirilen

sınırlamanın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında *durumun gerektirdiği ölçüde* olduğunun kabul edilebilmesi bunu aşan keyfi müdahalelere izin verilmemesi gerekir (AYM, E. 2018/81, K. 2021/45, 24/6/2021, § 93).

286. Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtildiği üzere olağanüstü dönemlerde öngörülen tedbirin, olağanüstü duruma neden olan tehlikenin bertaraf edilmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olması gerekir. Bunun yanında getirilen sınırlama, durumun gerektirdiği oranı aşacak şekilde keyfi niteliğe dönüşmemelidir. Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında ölçülülüğün tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm şartları değerlendirilmelidir. Bu çerçevede olağanüstü yönetim usulünün uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikeler, sınırlamaya konu hak ve özgürlüklerin niteliği ve tedbirin alındığı zaman gözönünde bulundurulmalıdır (AYM, E. 2018/81, K. 2021/45, 24/6/2021, § 94).

287. Kamu hizmeti adı altında yapılan faaliyetlerin kamu güvenliği ve düzeni ile yakından bir ilişkisi bulunmaktadır. OHAL sürecinde öncelikle ve ivedi olarak devletin içinde bulunduğu tehlikenin bertaraf edilmesi önem arz etmektedir. Bu bakımdan Anayasa'ya aykırı faaliyetlerde bulunan oluşum ve yapılarla irtibat ve iltisakı bulunduğu gerekçesiyle hakkında disiplin soruşturması yürütülen kişilerin durumları netleşene kadar kamu görevinden uzaklaştırılmasının kamu güvenliği ve düzeninin sağlanması yönünden meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

288. Ayrıca OHAL ilan edilmesine sebep olan darbe teşebbüsünün ortaya çıkardığı tehlikelerin bertaraf edilebilmesi, kamu güvenliğinin yeniden sağlanabilmesi amacıyla bilhassa FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle girişilen mücadele sürecinde devletle sadakat ve güven temelinde yürütülmesi gereken kamu hizmetinden geçici bir tedbir olarak uzaklaştırılmış kişilerin haklarında yürütülen idari soruşturma süreçlerinin tamamlanmasında, çok sayıda kişi hakkında işlem yapılması zorunluluğu ve bu işlemlerin yerine getirilmesinde görev yapacak personel sayısının kısıtlılığı gözönüne alındığında görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanacağı azami süre için ilgili mevzuatta öngörülen süre sınırlamasının uygulanmamasına yönelik düzenlemenin yukarıda açıklanan amacı gerçekleştirme bakımından elverişli olmadığı söylenemez.

289. Kural, görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanması bakımından 657 sayılı Kanun'un 145. maddesinde öngörülmüş üç aylık azami sürenin OHAL süreci içinde uygulanmamasını öngörmektedir. Ancak kuralda OHAL süreci içinde dahi olsa söz konusu tedbirin uygulanması bakımından herhangi bir üst sınır öngörülmemesi suretiyle idareye bu konuda sınırsız bir takdir yetkisi tanındığı anlaşılmaktadır. Kuşkusuz OHAL süreci içinde söz konusu sürenin belli bir ölçüde uzatılması ihtiyacı doğması makul ise de herhangi bir üst sınır öngörülmeden, sürelerin belli aralıklarla gözden geçirilmesi ve gerekirse uzatılması biçimindeki bir araç yerine tamamen ortadan kaldırılmasının kamu güvenliği ve düzeninin sağlanması amaçlarına ulaşma bakımından *gereklilik* unsurunu karşılamadığı anlaşılmaktadır.

290. Bu durumda kuralla kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı ile mülkiyet hakkına olağanüstü dönemde getirilen sınırlamanın *durumun gerektirdiği ölçüyü* aşan bir sınırlama niteliğinde olduğu sonucuna varılmaktadır.

291. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 20. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kadir ÖZKAYA, Muammer TOPAL, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamışlardır.

Kural, Anayasa'nın 15., 20. ve 35. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 17. ve 36. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

H. Kanun'un 16. Maddesinin (1) ve (2) Numaralı Fıkralarının Üçüncü Cümlelerinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

292. Kanun'un 16. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinde 20/7/2016 tarihinde ilan edilen OHAL kapsamında yürürlüğe konulan KHK'lar gereğince kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ile bunların sahibi gerçek veya tüzel kişiler aleyhine 17/8/2016 tarihinden önce açılan davalar ile bu kapsamda Hazine ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne husumet yöneltilen davalarda mahkemelerce, duruşma günü beklenmeksizin 15/8/2016 tarihli ve 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 5. maddesi uyarınca dava şartı yokluğu nedeniyle dosya üzerinden kesin olarak ret kararı verilerek bu kararın davacılara resen tebliğ edileceği düzenlenmiştir. Anılan fıkranın üçüncü cümlesinde bu davalarda tarafların yaptığı yargılama giderlerinin kendi üzerlerinde bırakılacağı hüküm altına alınmış olup söz konusu cümle dava konusu ilk kuralı oluşturmaktadır.

293. Kanun'un 16. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinde de 20/7/2016 tarihinde ilan edilen OHAL kapsamında yürürlüğe konulan KHK'lar gereğince kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ile bunların sahibi gerçek veya tüzel kişiler aleyhine 17/8/2016 tarihinden önce başlatılan icra ve iflas takipleri ile bu kapsamda Hazine ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne husumet yöneltilen takipler hakkında icra müdürlüklerince 670 sayılı KHK'nın 5. maddesi uyarınca dosya üzerinden kesin olarak düşme kararı verilerek bu kararın takip alacaklısına resen tebliğ edileceği belirtilmiştir. Anılan fıkranın dava konusu üçüncü cümlesinde ise tarafların yaptıkları takip giderlerinin kendi üzerlerinde bırakılacağı hükme bağlanmıştır.

294. Kanun'un 16. maddesinin atıfta bulunduğu 670 sayılı KHK'nın 5. maddesi değişikliğe uğramadan 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesi ile kanunlaşmıştır.

295. 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinde 20/7/2016 tarihinde ilan edilen OHAL kapsamında yürürlüğe konulan KHK'lar gereğince kapatılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının mal varlıkları ile hak, alacak ve borçlarının yönetilmesine ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

296. Buna göre 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kapatılan kurum ve kuruluşların devlete intikal eden ekonomik değerleri kapsamında tespiti konu edilebilecek borç ve yükümlülüklerle ilişkin olarak hak iddiasında bulunanlarca ilgili idaresine kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilebilmesi ve maddenin (1) numaralı fıkrasında gösterilen koşullarda bu müracaatların değerlendirilebilmesi mümkün kılınmıştır.

297. Bu çerçevede dava konusu kurallar 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası ile ihdas edilen idari başvuru yolu kapsamında daha önce açılmış olan davalar bakımından dava şartı yokluğu nedeniyle ret kararı; başlatılmış icra takipleri bakımından da düşme kararı verilmesi üzerine bu dava ve takiplerde yapılmış olan yargılama giderlerinin tarafların kendi üzerlerinde bırakılmasını öngörmektedir.

2. İptal Taleplerinin Gerekçesi

298. Dava dilekçesinde özetle; dava veya takipte haklı çıkma ihtimali dikkate alınmaksızın yargılama giderlerinin doğrudan kişiler üzerinde bırakılmasını öngören kurallarla hak arama özgürlüğüne ölçüsüz biçimde sınırlama getirildiği belirtilerek kuralların Anayasa'nın 36. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

299. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

300. Dava konusu kurallar ile 6/2/2018 tarihli ve 7085 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesi benzer niteliktedir. Anayasa Mahkemesinin 9/11/2022 tarihli ve E.2018/80, K.2022/136 sayılı kararıyla söz konusu maddenin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline hükmedilmiştir.

301. Anılan kararın gerekçesinde kamu kurumlarının bütçe dengesinin korunması böylece kamuya ek mali külfet getirilmemesi düşüncesiyle, kamunun haksız yere açtığı davada yargılama gideri yapmasına sebebiyet verdiği kişinin maruz kaldığı mali külfetleri telafi etme yükümlülüğünün ortadan kaldırılmasının meşrulaştırılamayacağı, kamunun karşı tarafın yaptığı yargılama giderini bütçe gerekçeleriyle karşılamamasının bir hukuk devletinde kabul edilebilir nitelikte olmadığı belirtilmiş bu çerçevede iptali istenen kuralla mülkiyet ve mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın meşru bir amaç oluşturduğunun kabul edilemeyeceği sonucuna varılmıştır (AYM, E.2018/80, K. 2022/136, 9/11/2022 §§ 150-156).

302. Dava konusu kurallar açısından söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından 7085 sayılı Kanun'un 5. maddesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminde belirtilen gerekçeler mahiyetine uygun olduğu ölçüde bu kurallar yönünden de geçerlidir.

303. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

I. Kanun'un 16. Maddesinin (4) Numaralı Fıkrasının İkinci ve Üçüncü Cümlelerinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

304. 7091 sayılı Kanun ile kabul edilerek kanunlaşan 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında OHAL sürecinde yürürlüğe konulan KHK'lar ile kapatılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum ve kuruluşların, devralınan varlıkları ile ilgili olup kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle tevsik edilen borç ve yükümlülüklerle ilişkin hak iddiasında bulunacak kişiler için başvuru yolu öngörülmüştür. Buna göre söz konusu borç ve yükümlülüklerle ilişkin hak iddiasında bulunacak kişilerin maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altmış gün içinde ilgili idareye kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat etmesi gerekmektedir. Anılan fıkra hükmünde ayrıca maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonraki süreçte yapılacak kapatma işlemleri için altmış günlük sürenin kapatma tarihinden itibaren başlayacağı belirtilmiştir.

305. 7082 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (1) numaralı fıkrasında 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinde düzenlenen başvuru yoluna atıfla, OHAL sürecinde yürürlüğe konulan KHK'lar ile kapatılan kurum ve kuruluşların sahibi gerçek veya tüzel kişiler aleyhine 17/8/2016 tarihinden önce açılan davalar ile bu kapsamda Hazine ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne husumet yöneltilen davalarda mahkemelerin dava şartı yokluğu nedeniyle davanın reddine karar vereceği öngörülmüştür.

306. Benzer biçimde 16. maddenin (2) numaralı fıkrasında da aynı başvuru yoluna atıfla, OHAL sürecinde yürürlüğe konulan KHK'lar ile kapatılan kurum ve kuruluşların sahibi gerçek veya tüzel kişiler aleyhine 17/8/2016 tarihinden önce başlatılan icra ve iflas takipleri ile bu kapsamda Hazine ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne husumet yöneltilecek takipler hakkında icra müdürlüklerince düşme kararı verileceği öngörülmüştür.

307. Anılan Kanun'un 16. maddesinin (4) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde (1) ve (2) numaralı fıkralar uyarınca verilecek davanın reddi ve takibin düşmesi kararlarında 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinde gösterilen usule uygun olarak ilgili idari makama tebliğ tarihinden itibaren otuz günlük hak düşürücü süre içinde başvurulabileceği hususunun belirtileceği hükme bağlanmıştır.

308. Kanun'un 16. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde söz konusu idari başvuru üzerine idari merci tarafından verilecek karar aleyhine idari yargıda dava açılabilirliği belirtilmiş; üçüncü cümlesinde ise idari yargının verdiği kararın kesin olduğu ve uyuşmazlığın adli yargıda hiçbir şekilde dava konusu yapılamayacağı hüküm altına alınmış olup anılan cümleler dava konusu kuralları oluşturmaktadır.

2. İptal Taleplerinin Gerekçesi

309. Dava dilekçesinde özetle; kuralların kapsamı dikkate alındığında ticaret hukuku, iş hukuku ve benzeri birçok farklı uyuşmazlıkların söz konusu olabileceği bir alanda adli yargı yolunun kapatılmasından dolayı hak arama özgürlüğünün ölçsüz biçimde sınırlandırıldığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 36. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. İkinci Cümle

310. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 142. maddesi yönünden de incelenmiştir.

311. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" hükmüne yer verilmiştir. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir.

312. Anayasa'nın 142. maddesinde, "*Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.*" hükmüne yer verilmiştir. Hukuk devletinde kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelerine ve Anayasa'da öngörülen kurallara bağlı kalmak koşuluyla, yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir (AYM, E.2017/23, K.2017/93, 12/4/2017, § 13).

313. Anayasa'nın hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddesinde bu hakka yönelik herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş ise de mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören Anayasa'nın 142. maddesinin hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır. Buna göre kanun koyucu, uyuşmazlıkların niteliklerini gözeterek, Anayasa'daki yargı ile ilgili temel ilkelere ve güvence kurallarına aykırı bulunmamak şartı ile mahkemelerin yetkisini belirleyebilir (AYM, E.2017/23, K.2017/93, 12/4/2017, § 14).

314. Dava konusu kural, 7082 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca verilen davanın reddi ya da takibin düşmesi kararı sonrasında 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasına göre ilgili idareye yapılacak başvuru üzerine idari merci tarafından verilen karara karşı idari yargıda dava açılabilceğini hüküm altına almaktadır. Bu suretle kural, kapsamına aldığı konulara ilişkin uyuşmazlıkların hangi yargı kolu düzeninde inceleneceğini belirlemektedir.

315. Anayasa'nın 142. maddesi uyarınca "yargılama usullerinin" kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Bir konudaki uyuşmazlığın, hukuki nitelikleri bakımından bütünlük oluşturan iş ve davalardan oluşan, ayrı bir yargılama usulüne tabi kılınmış hangi düzende başka bir deyişle hangi yargı kolunda görüleceğinin belirlenmesi de yargılama usulü kapsamındadır. Yargı kolunun belirlenmesi hususu da kanun koyucunun takdirindedir. Kanun koyucu bu takdir yetkisini kullanırken hukukun genel ilkelerine ve Anayasa'daki kurallara, özellikle de hukuk devleti ilkesine ve adil yargılanma hakkına uygun hareket etmelidir (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015).

316. Dava konusu kural, kapsamına aldığı uyuşmazlıkların idari yargı kolunda görülmesini öngörmek suretiyle bu uyuşmazlıkların idari yargılama usul kurallarına bağlı olarak idare mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve Danıştay nezdinde incelenmesi yönünde düzenleme yapmaktadır. Kanun koyucunun 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca idare tarafından verilecek karara karşı idari yargı kolunda görevli mahkemeler nezdinde dava açılmasını tercih etmesinin kamu yararı amacıyla bağdaşmayan ve hak arama özgürlüğünü ihlal eder nitelikte bir takdir içerdiği söylenemez.

317. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 36. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

b. Üçüncü Cümle

318. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 35. ve 40. maddeleri yönünden incelenmiştir.

319. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesinin birinci fıkrası "Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir" hükmünü içermektedir. Anılan hükme göre kişilerin yargı makamları ile idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanması anayasal bir zorunluluktur. Bu zorunluluk, temel hak ve özgürlüğü ihlal edilen ya da ihlal edildiğini iddia eden kişilerin ilgili yargı veya idari merciler nezdinde şikâyetlerini dile getirmesi hususunda devlete gerekli ve yeterli mekanizmaları oluşturarak uygun koşulları sağlama yükümlülüğü getirmektedir (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 16).

320. Bu çerçevede Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı, anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (*Tarık Yüksel* [GK], B. No: 2019/1255, 10/11/2022, § 50; *Y.T.* [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; *Murat Haliç*, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

321. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte

de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (*Tarık Yüksel [GK], § 51; İlhan Gökhan, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49*).

322. Anayasa'nın 35. maddesinde "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.*" hükmüne yer verilerek mülkiyet hakkı güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 5. maddesi ise insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı devletin temel amaç ve görevleri arasında saymıştır. Mülkiyet hakkının etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin bu haklara müdahaleden kaçınmasıyla sağlanamaz. Anayasa'nın 5. maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde 35. maddesi uyarınca devletin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere söz konusu temel hakların korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (AYM, E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, § 13; AYM, E.2019/40, K.2020/40, 17/7/2020, § 37; *Türkiye Emekliler Derneği*, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; *Eyyüp Boynukara*, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi*, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

323. Devletin, pozitif yükümlülükleri nedeniyle mülkiyet hakkı bakımından koruyucu ve düzeltici bazı önlemler alması gerekmektedir. Koruyucu önlemler mülkiyete müdahale edilmesini önleyici; düzeltici önlemler ise müdahalenin etkilerini giderici, diğer bir ifadeyle telafi edici yasal, idari ve fiilî tedbirleri kapsamaktadır. Mülkiyet hakkına müdahalenin malik üzerinde doğurduğu olumsuz sonuçların mümkünse eski hâle döndürülmesi, mümkün değilse malikin zarar ve kayıplarının telafi edilmesini sağlayan idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir (*Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi*, §§ 46, 48).

324. İlgisine göre Hazineye ya da Vakıflar Genel Müdürlüğüne devredilen kurum ve kuruluşlarla hukuki ilişki içerisine giren ve bunlarının hak, alacak ve/veya mal varlıkları üzerinde mülkiyet iddiasında bulunan kişilerin bu iddialarını inceleyebilecekleri ve karara bağlanmasını talep edebilecekleri etkili başvuru yollarının oluşturulması etkili başvuru hakkının bir gereğidir. Özel hukuk ilişkileri çerçevesinde kişiler arasında doğan hak ve yükümlülüklerle ilişkin davalar geleneksel olarak adli yargı mercilerinde görülmektedir. Ancak 670 sayılı KHK'yla yapılan değişikliklerle bu tür uyuşmazlıklara ilişkin olarak özel bir mekanizma oluşturulmuş, bu çerçevede kamuya devredilen kurum ve kuruluşların hak, alacak ve/veya mal varlıkları üzerinde mülkiyet iddiasında bulunanların öncelikle idareye başvurması, idarenin olumsuz cevabı üzerine bu işleme karşı idari yargıda dava açması ve bu uyuşmazlıklar idari yargı tarafından çözümlenmesi öngörülmüştür. Dava konusu kural ise sözü edilen idari başvuru yolunun tüketilmesinden sonra açılacak idari davada verilen kararın kesin olmasıyla birlikte bu türden mülkiyet iddialarına karşı adli yargı yolunun kapatılmasını öngörmektedir.

325. Yukarıda da belirtildiği üzere kamuya devredilen kurum ve kuruluşların hak, alacak ve/veya mal varlıkları üzerinde mülkiyet iddiasında bulunanların bu iddialarla ilgili olarak açacakları davaların hangi yargı kolunda görüleceği meselesi bir yargılama usulü politikası olarak kanun koyucunun takdirindedir. Anayasa'nın 36. veya 40. maddesi bu tür uyuşmazlıkların adli yargıda karara bağlanmasına ilişkin bir güvence içermemektedir. İdari yargı mercilerinin özel borç ilişkilerine ilişkin uyuşmazlıkların çözümlenmesi hususunda yeterli tecrübeye sahip olup olmaması da bir yerinde meselesi olup anayasal bir sorun değildir. Dolayısıyla kamuya devredilen kurum ve kuruluşların hak, alacak ve/veya mal varlıkları üzerinde hak iddia edenlerin açacakları davaların

idari yargı mercileri tarafından karara bağlanması tek başına Anayasa'nın 40. maddesine aykırılık taşımamaktadır.

326. Bununla birlikte Anayasa'nın 40. maddesi oluşturulacak dava yolunun uyuşmazlığın esasını inceleme ve karara bağlama kapasitesini haiz olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu da idari yargı yerlerinin bu tür uyuşmazlıkların esasının incelenmesini ve karara bağlanmasını temin edecek uygun araçlarla donatılmasını gerektirmektedir. İdari yargının bu tür özel borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlıkların esasını tüm yönleriyle inceleyebilecek araçlardan yoksunluğu bu tür uyuşmazlıkları inceleyebilecek yegâne yolun idari yargı olmasını öngören kuralın Anayasa'nın 40. maddesindeki gereklilikleri karşılamaması sonucunu doğurabilir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesinin üzerinde durması gereken mesele idari yargının kamuya devredilen kurum ve kuruluşların hak, alacak ve/veya mal varlıkları üzerinde hak iddia eden kişiler ile bu kurum ve kuruluşlar arasındaki özel hukuk uyuşmazlıklarını her yönüyle çözüme kavuşturacak araçlara sahip olup olmadığıdır.

327. İdari yargılama usulü 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesi uyarınca yazılı yargılamaya dayanmaktadır. İdari yargılama usulünde tanık dinlenmesini yasaklayan açık bir hüküm bulunmamasıyla birlikte tanık dinleme usulünü düzenleyen hükümler 2577 sayılı Kanun'da yer almadığından ve bu konuda hukuk muhakemesi usulüne atıfta da bulunulmadığından idari yargılamada tanık dinlenip dinlenmeyeceği meselesi tartışmalı bir konu olmayı sürdürmüştür. Özel hukuk ilişkilerinden doğan uyuşmazlıkların bir kısmı yazılı belgelere dayandığından yazılı yargılama usulünü uygulayan idari yargının bunların çözümlenmesi için gereken araçları haiz olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte bazı özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde yazılı belgeler üzerinde inceleme yapılması yeterli olmamakta sözlü yargılama yapılması da gerekebilmektedir. Özellikle sadece tanık deliline dayalı olarak ispatlanması mümkün olabilecek iddiaların incelenmesinde sözlü yargılama yapılması ve tanık dinlenmesi zorunlu olabilmektedir. İdari yargılama usulünde tanık dinlenmesinin mümkün olup olmadığı hususunda süregelen tartışmanın varlığı da gözetildiğinde tanık dinlenmesini gerektiren özel hukuk uyuşmazlıkları yönünden idari yargının etkili bir yol olduğunun kesin bir biçimde söylenmesi mümkün görünmemektedir.

328. Bu durumda kamuya devredilen kurum ve kuruluşların hak, alacak ve/veya mal varlıkları üzerinde hak iddia eden kişiler ile bu kurum ve kuruluşlar arasındaki özel hukuk uyuşmazlıklarının, sahip olduğu araçlar bakımından idari yargının kapasitesini aşmış aşmadığı yönünden bir ayırım yapılmaksızın, tümünün tek çözüm mercii olarak idari yargının tayin edilmesi Anayasa'nın 40. maddesinde öngörülen etkili yargısal başvuru yolları oluşturma yükümlülüğünü ihlal etmektedir.

329. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralla ilgili olarak Anayasa'nın 36. maddesi çerçevesinde ileri sürülen aykırılık iddiaları Anayasa'nın 35. ve 40. maddeleri kapsamında ele alındığından anılan hüküm yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

V. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

330. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın*

Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.” denilmekte, 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete’de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

331. 7082 sayılı Kanun’un; 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının dördüncü ve beşinci cümleleri ile 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dördüncü cümlesinde yer alan “...ve ilgili pasaport birimlerince pasaportları...” ibaresinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince bu kurallara ilişkin iptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VI. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

332. 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

333. 7082 sayılı Kanun’un 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ve 7088 sayılı Kanun’un 5. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile 675 sayılı KHK’nın (7082 sayılı Kanun olarak kanunlaşmıştır) 12. maddesine eklenen (2) numaralı fıkranın iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddeye eklenen (3) numaralı fıkranın 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

VII. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

334. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralların bu hâliyle uygulanmasının telafisi güç veya imkânsız zararların doğmasına sebebiyet vereceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

A. 6/2/2018 tarihli ve 7082 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun’un;

1. a. 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...üyelîği, mensubiyeti veya...” ibaresine,

b. 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesine,

c. 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin 25/7/2016 tarihli ve 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak...” ibaresi ile ikinci cümlesi yönüne,

ç. 11. maddesine,

d. 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasına,

e. 13. maddesine,

f. 16. maddesinin;

i. (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesine,

ii. (2) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesine,

iii. (4) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesine,

yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

2. a. 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının dördüncü ve beşinci cümlelerine,

b. 2. maddesinin dördüncü cümlesinde yer alan “...ve ilgili pasaport birimlerinde pasaportları...” ibaresine,

yönelik iptal hükümlerinin yürürlüğe girmesinin ertelenmesi nedeniyle bu cümlelere ve ibareye ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

3. a. 1. maddesinin;

i. (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “...üyeliği, mensubiyeti veya...” ibaresi dışında kalan kısmı ile ikinci ve üçüncü cümlelerine,

ii. (2) numaralı fıkrasının birinci, ikinci ve üçüncü cümlelerine,

iii. (3) numaralı fıkrasına,

b. 2. maddesinin;

i. Birinci, ikinci ve üçüncü cümlelerine,

ii. Dördüncü cümlesinin “...ve ilgili pasaport birimlerinde pasaportları...” ibaresi dışında kalan kısmına,

iii. Beşinci cümlesine,

c. 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerine,

ç. 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

i. Birinci cümlesine,

ii. İkinci cümlesinin 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “...her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak...” ibaresi dışında kalan kısmı ile üçüncü cümlesi yönüne,

d. 7. ve 9. maddelerine,

e. 16. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesine,

f. Ekli (1), (2), (5) ve (7) sayılı listelerine,

yönelik iptal talepleri 31/5/2023 tarihli ve E.2018/77, K.2023/105 sayılı kararla reddedildiğinden bu maddelere, fıkraya, cümlelere, listelere ve kısımlara ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

B. 7/2/2018 tarihli ve 7088 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesinin (2)

numaralı fıkrasıyla 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (7082 sayılı Kanun ile Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından kabul edilerek kanunlaşmıştır) 12. maddesine eklenen (2) ve (3) numaralı fıkralara yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

31/5/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VIII. HÜKÜM

A. 6/2/2018 tarihli ve 7082 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un;

1. 1. maddesinin;

a. (1) numaralı fıkrasının;

i. Birinci cümlesinin;

(1). "...üyeliği, mensubiyeti veya..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

(2). Kalan kısmının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

ii. İkinci ve üçüncü cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. (2) numaralı fıkrasının;

i. Birinci, ikinci ve üçüncü cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

ii. Dördüncü ve beşinci cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olduklarına ve İPTALLERİNE, iptal hükümlerinin Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

c. (3) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. 2. maddesinin;

a. Birinci, ikinci ve üçüncü cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. Dördüncü cümlesinin;

i. "...ve ilgili pasaport birimlerince pasaportları..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

ii. Kalan kısmının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

c. Beşinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

a. Birinci ve ikinci cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. Üçüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

4. 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının,

a. Yok hükmünde olduğunun tespiti talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. Birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

c. İkinci cümlesinin;

i. 25/7/2016 tarihli ve 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak..." ibaresi ile ikinci cümlesi yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

ii. 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin kalan kısmı ile üçüncü cümlesi yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ ile Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

5. 7. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

6. 9. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, M. Emin KUZ ile Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

7. 11. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ile Muhterem İNCE'nin karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

8. 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

9. 13. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Kadir ÖZKAYA, Muammer TOPAL, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ile Muhterem İNCE'nin karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

10. 16. maddesinin;

a. (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. (2) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

c. (4) numaralı fıkrasının;

i. İkinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

ii. Üçüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Basri BAĞCI ile İrfan FİDAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

11. Ekli (1), (2), (5) ve (7) sayılı listelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 7/2/2018 tarihli ve 7088 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasıyla 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (7082 sayılı Kanun ile Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından kabul edilerek kanunlaşmıştır) 12. maddesine eklenen;

1. (2) numaralı fıkranın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (3) numaralı fıkranın 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

31/5/2023 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Muhterem İNCE

FARKLI GEREKÇE VE KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğu, 7082 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un (Kanun) 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin ve 9. maddesinin reddine karar vermiştir. Bu red kararlarına katılmıyor, Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi ile ekli (7) sayılı listenin yok hükmünde olduğuna karar verilmesi talebinin reddine de farklı gerekçeyle katılıyorum.

I. FARKLI GEREKÇE

2. Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi ile ekli (7) sayılı listenin yok hükmünde olduğuna karar verilmesi talebi, belirtilen hususlar "*Kanun'un varlık kazanmasını imkânsız kılan hâller kapsamına girmediği*" gerekçesiyle reddedilmiştir (§ 179).

3. Çoğunluğun red kararına Anayasa Mahkemesinin 2018/42 esas sayılı kararına ilişkin olarak yazdığım farklı gerekçeyle katılıyorum (bkz. AYM, E.2018/42, K.2018/48, 31/05/2018, Farklı Gerekçe, §§ 1-15).

II. KARŞIOY GEREKÇESİ

A. *Kanun'un 5. maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesi*

4. Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*...her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak...*" ibaresi ve ikinci cümlesi yönünden iptal edilmiş, birinci cümlelerin kalan kısmı ve üçüncü cümlesi yönünden ise Anayasa'ya aykırılık bulunmadığına karar verilmiştir.

5. Dava konusu kuralla kapatılan haber ajansları, gazeteler ve dergilere ait olan taşınırlar ile her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrakın Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılması, bunlara ait taşınmazların tapuda resen Hazine adına tescil edilmesi ve devire ilişkin işlemlerin ilgili tüm kurumlardan gerekli yardımı almak suretiyle Maliye Bakanlığı tarafından yerine getirilmesi öngörülmektedir.

6. Anayasa Mahkemesinin benzer kuralları incelediği 2018/82 esas sayılı kararına ilişkin olarak yazdığım muhalefet şerhinde belirtilen gerekçeler dava konusu kuralların iptali için de geçerlidir (bkz. AYM, E.2018/82, K.2022/126, 26/10/2022, §§ 1-7; Ayrıca bkz. E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, Karşıoy Gerekçesi, §§ 1-11).

7. Kural, kapatılan kurum ve kuruluşların mülkiyet hakkını sınırlandırmanın ötesinde, herhangi bir suçla bağlantılı olup olmadığına veya suçta kullanılıp kullanılmadığına bakılmaksızın

tüm mal varlığının mülkiyetinin kamuya geçirilmesini öngörmektedir. Bu haliyle düzenleme Anayasa'nın 38. maddesi bağlamında mülkiyet üzerinde genel müsadere sonucunu doğuran bir tasarruf niteliğindedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik bu müdahale *durumun gerektirdiği ölçüyü* aşmaktadır (aynı doğrultuda bkz. AYM, E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, Karşıoy Gerekçesi, § 8; E.2018/82, K.2022/126, 26/10/2022, § 4).

8. Bunun yanında Hazineye devredilen mal varlıklarının herhangi bir suçla bağlantılı olmadığı yönündeki iddiaları inceletme yönünden, 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 4. maddeyle öngörülen idari ve yargısal yolun yeterli güvenceleri sağladığını söylemek zordur (bkz. AYM, E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, Karşıoy Gerekçesi, §§ 9-10; E.2018/82, K.2022/126, 26/10/2022, § 5).

9. Açıklanan gerekçelerle kural Anayasa'nın 15., 35. ve 38. maddelerine aykırıdır.

B. Kanun'un 9. Maddesi

10. Dava konusu kuralla, FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payı olduğu şirketlerde bu payların yönetimi ve temsili amacıyla 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 133. maddesi uyarınca yetkili hâkim veya mahkeme tarafından TMSF'nin kayyım olarak atanması öngörülmektedir.

11. CMK'nın 133. maddesine göre suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda *kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması* halinde, *soruşturma ve kovuşturma sürecinde*, hâkim veya mahkemece şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atanabilecektir.

12. Çoğunluk görüşünde her ne kadar dava konusu kuralın öngördüğü kayyım atanması tedbirinin ancak CMK'nın 133. maddesinde belirtilen şartlarla "*mümkün olduğunun açık ve net olarak düzenlendiği*" belirtilmişse de (§ 229), bu görüşe katılmak mümkün değildir. Aksine kuralın lafzından söz konusu şartlara tabi olmadan kayyım atanabileceği anlaşılmaktadır.

13. Esasen kayyım atanması ancak CMK'nın 133. maddesindeki şartların gerçekleşmesi halinde söz konusu olsaydı, böyle bir kurala ihtiyaç olmazdı, çünkü zaten mevcut olan şartlar dava konusu kural kapsamındaki şirketlere kayyım atanması için de kullanılırdı. Dolayısıyla kural, herhangi bir suç soruşturması veya kovuşturması bulunmasa da söz konusu terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin ortağı oldukları şirketlere kayyım atanmasına imkân sağlamaktadır.

14. Anayasa'nın 35. maddesinde korunan mülkiyet hakkına yönelik bu müdahalenin terörün finansmanını önleme amacı bakımından kamu yararına matuf, olağanüstü halin varlığı da dikkate alındığında bu amaç için elverişli ve gerekli olduğu da söylenebilir. Bununla birlikte, olağan dönemle sınırlı olmayan dava konusu kuralın ölçülü olduğu söylenemez. Zira kural bir suç soruşturması ve kovuşturması olmadan ve suçla şirket payları arasında bir bağlantı kurulmaksızın şirketlere kayyım atanmasına imkân tanımak suretiyle kamu yararı ile mülkiyet hakkının korunması arasındaki dengeyi bozmaktadır. Bu nedenle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır.

15. Yukarıda (A) ve (B) başlıkları altında belirtilen gerekçelerle dava konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğunu düşündüğümden, çoğunluğun red yönündeki kararlarına katılmıyorum.

Başkan

Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Kanunun 5. maddesinin 1. fıkrasının ikinci cümlesinin; 668 sayılı KHK'nın 2. maddesinin 3 numaralı fıkrasının birinci cümlesinin kalan kısmı ile üçüncü cümlesi yönünden incelenmesi sonunda Mahkememiz çoğunluğu tarafından hükmedilen ret kararına, aynı mahiyetteki kuralların incelendiği 2018/78 E. sayılı dosyada kuralların genel müsadere niteliğinde ve hak arama yolunu kapatır biçimde düzenlenmesi dolayısıyla yazılan karşıoyumdaki gerekçeler yönünde iptal edilmesi gerektiği görüşündeyim.

2. Kanunun 9. maddesinde FETÖ/PDY terör örgütüyle aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payı olan şirketlerdeki payların yönetimi ve temsili amacıyla CMK madde 133 uyarınca hakim veya mahkeme tarafından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun kayyım olarak atanacağı hükme bağlanmıştır. Bir şirketin suç örgütünün paravanı, sermayesi olarak faaliyet göstermesi veya terör örgütünün finansmanını sağlaması gibi hallerde ilgili şirketin yönetimine ceza soruşturması-kovuşturması sonuna kadar vaziyet edilmesinin demokratik toplum düzeni bakımından gerekli olduğu konusunda bir şüphe bulunmamaktadır. Nitekim 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda (CMK) bu yönde düzenlemeler bulunmaktadır.

3. CMK madde 133 bakımından ise öncelikle belirtmek gerekir ki kayyım atanabilmesi için yine aynı Kanun kapsamında yürütülen bir suç soruşturmasının varlığı zorunludur. Anılan madde kapsamındaki bir suça ilişkin soruşturma dolayısıyla kayyım atanması zaten CMK madde 133'ün gereğidir. Buna karşın incelenen kuralda yer alan terör örgütüyle irtibat ve iltisak ilişkisinde olma halinin suçlarla ve ceza hukuku kurallarıyla bir bağlantısı bulunmamaktadır. Başka deyişle kural ile suçla bağlantılı bulunmayan ve fakat terör örgütüyle irtibat veya iltisak bağlantısı tespit edilen hallerde dahi kayyım atanması imkanı tanınmaktadır. Uygulamadan bağımsız olarak kuralın soyut anlamı ve kapsamı bu şekildedir. Bu durumda bir suç soruşturmasıyla bağlantılı olmadığı halde kişilerin mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğu söylenemeyecektir. Böyle bir düzenleme suç ilişkisi kurmaya yetmeyen basit irtibatların şirketlere kayyım atanması gibi ağır bir müdahaleye neden olmasına yol açar. Böylesi bir yetkinin hangi durumda ve ne zamana kadar kullanılacağıнын tayini ve denetimi de kendi içerisinde büyük güçlükler içermektedir. Keyfiliğe ve denetimsizliğe de neden olabilecek böyle bir müdahale hukuk devletinde savunulabilir değildir. Diğer bir ifadeyle kişilerin mülkiyet haklarına ölçsüz müdahalede bulunulması dolayısıyla Anayasa'nın 35 ve 13. maddeleri uyarınca kuralın iptaline karar verilmesi gerektiği görüşündeyim.

Başkanvekili

Hasan Tahsin
GÖKCAN

Karşı Oy

1. 7082 sayılı Kanun'un 13. maddesi ile 15 Temmuz 2016 ile 20 Temmuz 2016 tarihleri arasında ve olağan üstü halin devamı sürecinde görevden uzaklaştırılan kişiler açısından açıkta kalacakları sürelerle ilişkin limitlerin olağanüstü hal süresince uygulanmayacağına ilişkin düzenlemenin çoğunluk tarafından Anayasa'ya aykırı olduğuna karar verilmiştir.

2. Anayasa Mahkemesi'nin 2018/137 esas, 2022/86 karar sayılı ve 30/06/2022 tarihli kararında, 25/07/2018 tarih ve 7145 sayılı Kanununun 26. maddesiyle 375 sayılı Kanuna eklenen geçici 35. maddenin G fıkrasının "a" bendinde yer alan "Soruşturmaya başlama süresi uygulanmaz" hükmüne ilişkin iptal kararına karşı kaleme alınan karşı oy gerekçesinde yer alan görüşler çerçevesinde çoğunluğun iptal görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Muhterem İNCE

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Kanununun 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi 668 sayılı KHK'nın 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesindeki "Kapatılan gazete ve dergiler, yayinevi ve dağıtım kanalları ile özel radyo ve televizyon kuruluşlarına ait olan taşınır ve her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrak Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılır, bunlara ait taşınmazlar tapuda resen Hazine adına...tescil edilir bölümü ile aynı fıkranın üçüncü cümlesi yönünden AYM, E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, karardaki karşıoy gerekçelerim geçerli olduğundan çoğunluk kararına katılmıyorum.

2. Kanununun 9. maddesi FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha öz ortaklık payı olduğu şirketlerde, bu payların yönetimi ve temsili amacıyla 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 133. maddesi uyarınca yetkili hâkim veya mahkeme tarafından TMSF'nin kayyım olarak atanmasını düzenlemektedir. Şirketin paylarına kayyım atanması mülkiyet hakkına yönelik bir müdahaleye neden olmaktadır.

3. Kural, şirketlerin ortaklarının terör örgütleriyle iltisaklı ve irtibatlı olmalarının şirketlerin paylarına kayyım atanması için yeterli olduğunu kabul etmekte, ortaklarla ilgili ceza soruşturmasının varlığını aramamakta ve ortakların terörü finanse ettiklerinin gösterilmesini kayyım atanması için bir şart olarak öne sürmemektedir.

Esas Sayısı : 2018/77

Karar Sayısı : 2023/105

4. Şirket ortaklarının terörü finanse ettiğinin gösterilmesi durumunda bunların paylarına kayyım atanması meşru görülmelidir ancak cezai bir soruşturma olmadan sadece iltisak ve irtibat gerekçe gösterilerek şirkete el konulması bir hukuk devletinde keyfi uygulamaların önünü açabilir.

5. Belirtilen gerekçeyle kuralın Anayasa'nın 2., 13., ve 35 maddelerine aykırı olduğu düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmak mümkün olmamıştır.

Üye

Engin
YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

7082 sayılı Kanunun 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin 668 sayılı KHK'nın 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesindeki "...her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden arı olarak..." ibaresi ile ikinci cümlesi yönünden Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline; birinci cümlelerin kalan kısmı ile üçüncü cümlesi yönünden ise Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine karar verilmiştir. Kanunun 9. maddesinin iptal talebi de reddedilmiştir.

1. Yukarıda belirtilen hükümlerden ilkinе ilişkin red kararının gerekçesinde; söz konusu düzenlemeyle mülkiyet hakkına sınırlama getirilse de dava konusu kurallar açısından 13/10/2022 tarihli ve E.2018/78, K.2022/114 sayılı karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı belirtilerek kuralın Anayasanın 15., 35., 38. ve 40. maddelerine aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

İncelenen ve iptal talebi reddedilen kuralla, kapatılan kurum ve kuruluşlara ait olan taşınmazların ve her türlü malvarlığının, alacak ve hakların, belge ve evrakın Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılacağı, bunlara ait taşınmazların tapuda resen Hazine adına tescil edileceği ve devire ilişkin işlemlerin ilgili bütün kurumlardan gerekli yardımı almak suretiyle Maliye Bakanlığı tarafından yerine getirileceği hükme bağlanmıştır.

Söz konusu kuralla ilişkin Anayasaya uygunluk denetiminin Anayasanın 15. maddesi kapsamında yapılması isabetli olmakla birlikte, bu maddeye göre yapılan incelemede çoğunluğun ulaştığı sonuca daha önce benzer bir düzenlemeyle ilgili olarak verilen red kararına ilişkin karşıoy gerekçemde ayrıntılı olarak belirtilen sebeplerle katılmak mümkün değildir (bkz. yukarıda belirtilen karara ilişkin karşıoy gerekçem).

2. Kanunun 9. maddesine ilişkin red gerekçesinde ise, hükmün kanunîlik ve meşru amaç yönünden Anayasaya aykırı olmadığı gibi kuralla mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın ölçülü olmadığı da söylenemeyeceği belirtilmiştir.

Anılan kuralla, maddede belirtilen terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payına sahip olduğu şirketlerde, bu payların yönetimi ve temsili amacıyla 5271 sayılı Kanunun 133. maddesi uyarınca yetkili hâkim veya mahkeme tarafından TMSF'nin kayyım olarak atanması öngörülmüştür.

Esas Sayısı : 2018/77

Karar Sayısı : 2023/105

Çoğunluğun gerekçesinde, incelenen kuralda 5271 sayılı Kanunun 133. maddesine atıfta bulunulduğundan, bu tedbire ancak bir suç soruşturması veya kovuşturması kapsamında ve suç ile şirket payları arasında bir bağlantının bulunması hâlinde başvurulabileceği belirtilse de, maddenin lâfzı bu şekilde bir yoruma elverişli olmadığı gibi 5271 sayılı Kanunun 133. maddesi bu kural olmadan da zaten bu şirketlere uygulanabileceğinden bu yorum incelenen kuralın getirilmesini gerektiren amaçla bağdaşmamaktadır.

Esasen kural, belirtilen durumdaki kişilerin şirketlerdeki paylarının yönetimi ve temsili amacıyla otomatik olarak kayyım atanmasını öngörmek ve ilgililerin buna karşı iddialarını ileri sürmelerine ve bunları ispat etmelerine imkân tanımamak suretiyle kamu yararı ile kişilerin mülkiyet hakkının korunması arasında bulunması gereken adil dengeyi bozacak niteliktedir ve bu yönüyle ölçülü olduğundan söz edilemez (ayrıca bkz. 5271 sayılı Kanunun 133. maddesi uyarınca kayyım atanan şirketler hakkındaki başka bir hükümle ilgili olarak verilen 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı karara ilişkin karşıoy gerekçem, § 4).

Bu sebeplerle, Kanunun 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasaya aykırı bulunmayan bölümü ile 9. maddesinin de Anayasaya aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun red yönündeki kararına karşıyım.

Üye

M. Emin KUZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğunun 6/2/2018 tarihli ve 7082 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi ile 9. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığı şeklindeki kararına katılmamaktayım. Aynı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilk cümlesinin yok hükmünde olduğunun tespiti talebinin reddine ise farklı gerekçe ile katılmaktayım.

A. Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi:

2. Kanun'un 5. maddesinin bahse konu fıkrasının ilk cümlesinde terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olan ve ekli (7) sayılı listede yer alan haber ajansları, gazeteler ve dergilerin kapatılması öngörülmektedir. Fıkranın dava konusu ikinci cümlesinde ise 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin üçüncü fıkrası hükümlerinin bu kurum ve kuruluşlar hakkında da uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

3. Kuralda atıf yapılan 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2.maddesinin üçüncü fıkrası "*Kapatılan gazete ve dergiler, yayınevi ve dağıtım kanalları ile özel radyo ve televizyon kuruluşlarına ait olan taşınırlar ve her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrak Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılır, bunlara ait taşınmazlar tapuda resen Hazine adına her türlü*

kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak tescil edilir. Bunların her türlü borçlarından dolayı hiçbir şekilde Hazineden bir hak ve talepte bulunulamaz. Devre ilişkin işlemler ilgili tüm kurumlardan gerekli yardımı almak suretiyle Maliye Bakanlığı tarafından yerine getirilir.” şeklinde bir hüküm içermektedir.

4. Fıkradaki “her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak” kısmı haricindeki kuralların da Anayasa’ya aykırı olduğu için iptali gerektiği kanaatinde olduğumu bir başka benzer kurala ilişkin Anayasa Mahkemesi kararındaki karşıyomda detaylı biçimde açıklamıştım. Mahkememizin 13/10/2022 tarihli ve E.2018/78, K.2022/114 sayılı kararındaki karşıyomda sıraladığım gerekçelerle de ifade ettiğim üzere dava konusu kuralın mülkiyet hakkı bağlamındaki Anayasal güvenceleri karşılamaktan uzak olduğu için olağanüstü halin yürürlükte olduğu bir dönemde durumun gerektirdiği ölçüyü aşan niteliğiyle mülkiyet hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirdiğinden 7082 sayılı Kanun’un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dava konusu ikinci cümlesinin de Anayasa’nın 15., 35., 38. ve 40. maddelerine aykırılık gerekçesiyle iptali gerektiği kanaatindeyim.

B. Kanun’un 9. maddesinin (1) numaralı fıkrası:

5. İptali talep edilen fıkroda FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payı olduğu şirketlerde, bu payların yönetimi ve temsili amacıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 133. maddesi uyarınca yetkili hakim veya mahkeme tarafından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanacağı öngörülmektedir.

6. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun “Şirket yönetimi için kayyım tayini” başlıklı 133. maddesinde suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması halinde; soruşturma ve kovuşturma sürecinde, hâkim veya mahkemenin şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabileceği öngörülmektedir. Maddedeki devamı kurallarda ise kayyım atama ile ilgili diğer detaylar düzenlenmektedir.

7. Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 133. maddesindeki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere şirket yönetimine bir koruma tedbiri olarak kayyım tayini için öncelikle suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması şartlarının bulunması ve bununla bağlantılı bir suç soruşturma ve kovuşturma sürecinin bulunması gerekmektedir. Oysa dava konusu 9. maddenin (1) numaralı fıkrasında suç soruşturma ve kovuşturmasının varlığı gibi bir şarta yer verilmemektedir.

8. Dava konusu (1) numaralı fıkroda sadece “FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan” gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payı olduğu şirketlerde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanacağı öngörülmektedir. Fıkroda 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 133. maddesine atıf yapılmış olmasına rağmen dava konusu fıkradaki düzenleme biçimi dikkate alındığında kanaatimizce fıkradaki bu atıftan Ceza Muhakemesi Kanunu’ndaki suç soruşturma ve kovuşturması şartının öngörüldüğü sonucunu çıkarabilmek mümkün değildir. Zira dava konusu kuralda FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyet, iltisak veya irtibat durumuna yer verilerek devamında bu aidiyet, iltisak veya irtibat şartların varlığı halinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 133. maddesi uyarınca kayyım atanma usulü düzenlenmektedir. Dolayısıyla dava konusu kuraldaki Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 133. maddesine yapılan atfın sadece kayyım atanma usulünü ifade etmek amacı taşıdığı anlaşılmaktadır.

9. Bu nedenle kuraldaki düzenleniş biçimine bakıldığında kuralda en azından net bir düzenleme bulunmadığı aşikardır. Zira dava konusu kural kayyım atama noktasında FETÖ/PDY

terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payı olduğu şirketlere vurgu yapmakta olup, bu süreçte bir suç soruşturması veya kovuşturması şartına yer vermemekte, sadece kayyım atama usulünü belirleme noktasında Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 133. maddesine atıf yapmaktadır. Bahse konu şirketlerle ilgili olarak dava konusu kuraldaki temel şart aidiyet, irtibat veya iltisakla ilgilidir. Ancak kuraldaki atfın ise dava konusu kuralda zikredilen şirketlere yönelik bir suç soruşturması veya kovuşturması şartını öngördüğü konusunda bir belirlilik mevcut değildir. Bu yönü ile mülkiyet hakkına sınırlama getiren kuralda bir belirsizlik bulunduğu göze çarpmaktadır.

10. Öte yandan bir an için kuraldaki Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 133. maddesine yapılan atfın bir şart olarak suç soruşturması ve kovuşturması bağlamında kayyım atamayı öngördüğü şeklinde kabul edilse dahi dava konusu 9. maddenin (1) numaralı fıkrasında yer alan aidiyet, irtibat veya iltisak koşullarının varlığı da bahse konu şirketlerin mülkiyet hakkına sınırlama getiren kuralı belirsizlikten kurtarmamaktadır.

11. Kaldı ki Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 133. maddesine göre şirket yönetimi için kayyım tayini konusunda madde metninde açıkça *“suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı”* şartı aranmakta olup iptali talep edilen 9. maddenin (1) numaralı fıkrasında ise bu biçimdeki bir şarta yer verilmediği gibi çok daha farklı bir boyut olarak FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyet, iltisak veya irtibat koşulu yeterli görülmektedir. Oysa bilinmektedir ki aidiyet, irtibat veya iltisaklı olma durumu bir suçla bağlantılı olmaktan çok daha farklı bir anlama sahiptir.

12. Dolayısıyla dava konusu kuraldaki temel sorun FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payı olduğu şirketlerde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanması konusunda kuralın düzenleniş biçiminden kaynaklı belirsizlikle ilgilidir. Bu belirsizlik ise mülkiyet hakkına sınırlama getiren kuralı Anayasa'nın 13. maddesine aykırı hale getirmektedir.

13. Yukarıda sıralanan gerekçelerle 7082 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un dava konusu 9. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu için iptali gerektiği kanaatindeyim.

C. 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilk cümlesinin yok hükmünde olduğunun tespiti:

14. Dava konusu 6/2/2018 tarihli ve 7082 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilk cümlesinin yok hükmünde olduğunun tespiti talebinin reddine ise Anayasa Mahkemesi'nin 31/5/2018 tarihli ve E.2018/42, K.2018/48 sayılı kararına Başkan Zühtü Arslan'ın yazdığı farklı gerekçe ile katılmaktayım.

Üye

Yusuf Şevki
HAKYEMEZ

KARŞI OY

7091 sayılı Kanun ile kabul edilerek kanunlaşan 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında OHAL sürecinde yürürlüğe konulan KHK'lar ile kapatılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum ve kuruluşların, devralınan varlıkları ile ilgili olup kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle teşvik edilen borç ve yükümlülüklerle ilişkin hak iddiasında bulunacak kişiler için başvuru yolu öngörülmüştür. Buna göre söz konusu borç ve yükümlülüklerle ilişkin hak iddiasında bulunacak kişilerin maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonraki süreçte yapılacak kapatma işlemleri için altmış günlük sürenin kapatma tarihinden itibaren başlayacağı belirtilmiştir.

7082 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (1) numaralı fıkrasında 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinde düzenlenen başvuru yoluna atıfla, OHAL sürecinde yürürlüğe konulan KHK'lar ile kapatılan kurum ve kuruluşların sahibi gerçek veya tüzel kişiler aleyhine 17/8/2016 tarihinden önce açılan davalar ile bu kapsamda Hazine ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne husumet yöneltilen davalarda mahkemelerin dava şartı yokluğu nedeniyle davanın reddine karar verileceği öngörülmüştür.

Benzer biçimde 16. maddenin (2) numaralı fıkrasında da aynı başvuru yoluna atıfla, OHAL sürecinde yürürlüğe konulan KHK'lar ile kapatılan kurum ve kuruluşların sahibi gerçek ve tüzel kişiler aleyhine 17/8/2016 tarihinden önce başlatılan icra ve iflas takipleri ile bu kapsamda Hazine ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne husumet yöneltilen takipler hakkında icra müdürlüklerince düşme kararı verileceği öngörülmüştür.

Anılan Kanun'un 16. maddesinin (4) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde (1) ve (2) numaralı fıkralar uyarınca verilecek davanın reddi ve takibin düşmesi kararlarında 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinde gösterilen usule uygun olarak ilgili idari makama tebliğ tarihinden itibaren otuz günlük hak düşürücü süre içinde başvurulabileceği hususunun belirtileceği hükme bağlanmıştır.

Kanun'un 16. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde söz konusu idari başvuru üzerine idari merci tarafından verilecek karar aleyhine idari yargıda dava açılabilmesi belirtilmiştir; üçüncü cümlesinde ise idari yargının verdiği kararın kesin oluşu ve uyuşmazlığın adli yargıda hiçbir şekilde dava konusu yapılamayacağı hüküm altına alınmış olup anılan cümleler dava konusu kuralları oluşturmaktadır.

Anayasanın 35. Maddesinde "Herkes mülkiyet ve miras haklarına sahiptir" hükmü ile mülkiyet hakkı güvence altına alınmıştır. Anayasanın 5. Maddesi ile de mülkiyet hakkının etkili bir şekilde korunabilmesi için devletin pozitif yükümlülüklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Bu hakkın korunması için müdahalenin etkilerini giderici idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir.

İptali talep edilen kuralda kamuya devredilen kurum ve kuruluşların hak alacak ve/veya mal varlıkları üzerinde mülkiyet iddiası ile ilgili açılan davaların hangi yargı kolunda görüleceği konusu yargılama usulü politikası olarak kanun koyucunun takdirindedir. Bu mal varlıkları üzerinde hak iddia edenlerin açacakları davaların idari yargı mercileri tarafından karara bağlanmasının -idari yargılama usulünde tanık dinlenip dinlenmeyeceği meselesinin tartışmalı olduğu, idari yargının tanık deliline dayalı olarak ispatlanması mümkün olan iddiaların incelenmesinde sözlü yargılama yapılması gerektiği bu sebeplerle de idari yargının etkili bir yol olduğunun söylenemeyeceğinden-

Esas Sayısı : 2018/77

Karar Sayısı : 2023/105

bahisle 7082 sayılı Kanununun 16. maddesinin (4) numaralı fıkrasının 3. cümlesinin Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar verilmiştir.

Yargılama usulü itibarıyla tanık dinlenme konusu tartışmalı olmakla birlikte idari yargı tarafından uyuşmazlığın çözümünde yargılama konusuyla ilgili ilgili kurumlardan her türlü bilgi ve belgenin istenebileceği gibi her türlü teknik konuda bilirkişi marifetiyle rapor düzenlettirilebileceği, keşif yapılabileceği, uyuşmazlıkla ilgili bilgi ve görgüsü bulunanların yazılı olarak beyanının alınabileceği göz önünde bulundurulduğunda, yasa koyucu tarafından uyuşmazlığın çözümünde idari yargının başvuru yolu olarak tercih edilmesinin yasa koyucunun takdir hakkı kapsamında kaldığı ve etkili olmadığı söylenemeyeceği ortadadır. Bu nedenle de kuralın Anayasa'nın 40. maddesinde öngörülen etkili yargısal başvuru yolları oluşturma yükümlülüğünü ihlal ettiği söylenemez.

Açıklanan gerekçelerle, iptali talep edilen kuralın Anayasa'nın 35. ve 40. maddelerine aykırı olmadığı düşüncesiyle çoğunluğun iptali yönündeki düşüncesine iştirak edilmemiştir.

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Karşı Oy

1. 7082 sayılı Kanun'un 11. maddesi ile terör örgütleri ile aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle kapatılmış kuruluşlara görevlendirme ile atanan yönetici ve tasfiye memurlarının atandıkları birimlere ilişkin doğmuş veya doğacak kamu borçları ile Sosyal Güvenlik Kurumu borçları ve işçi alacakları ile diğer mevzuattan kaynaklanan borçların ödenmemesinden şahsen sorumlu olmamalarına dair düzenlemeler ihtiva etmektedir.

2. Söz konusu düzenleme ile yönetici ve tasfiye memuru olarak görevlendirilen kişilerin belli tip kamu borçları ile işçi alacaklarının ödenmemesinden sorumsuzluğuna hükmedilmektedir. Bu düzenlemenin haksız fiilden kaynaklanan ve şahsî sorumluluğu gerektiren yükümlülüklerle bir istisna getirmediği aşıkardır.

3. Olağanüstü dönem şartlarında ortaya çıkan hukukî sorunların giderilmesi amacını da taşıyan düzenlemenin konusu suç teşkil eden eylemler açısından bir koruma sağlamadığı Anayasa Mahkemesinin benzer düzenlemelere ilişkin verdiği 24/07/2019 günlü 2016/205 Esas 2019/63 sayılı kararlarıyla teyit edilmiştir.

4. Ayrıca, kendilerine vazife tevdi edilen kişiler yapmakta oldukları kamu görevinin bir gereği olarak bu tip kurum ve kuruluşlarda anılan sıfatlarla görevlendirilmişlerdir.

5. Görevlerinin bir parçası olarak yerine getirdikleri bu mükellefiyetlerin şahsî sorumluluklarına neden olmaması için getirilen bu düzenlemenin kişilerin belli bir güven içerisinde görevlerini yapmalarını temin etmeye yönelik kamusal bir yarar taşıdığı gözden uzak tutulmamalıdır.

Esas Sayısı : 2018/77

Karar Sayısı : 2023/105

6. Düzenleme muhtevasında doğmuş ve doğacak bir takım borçların ödenmemesinin sorumluluğunun burada zorunlu olarak görevlendirilmiş kişilere verilmesinin buralarda kişilerin hakkıyla görev yapmalarını engel olma potansiyeli taşıdığı açıktır.

7. Aksinin kabul edilmesi halinde kişilerin oluşmalarında katkısı olmadıkları borçlardan haksız yere sorumlu tutulmaları gibi bir sonuç doğacaktır.

8. Getirilen sorumsuzluğun belli terör örgütleriyle ilgili kısıtlı bir alanda yer alan kurum ve kuruluşlara ilişkin olması, haksız fiil sorumluluklarını ortadan kaldırmaması ayrıca madde metninde yer alan spesifik borçların ödenmemesine münhasır olması nedeniyle Anayasa'ya aykırı olmadığını değerlendirdiğimizden çoğunluğun iptal yönündeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

 ye

Basri BAĞCI

 ye

İrfan FİDAN

 ye

Muhterem İNCE